

โลกนี้มีพอสสำหรับทุกคน แต่ยังคงขาดสนสำหรับผู้ไม่พอ

มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนสากล

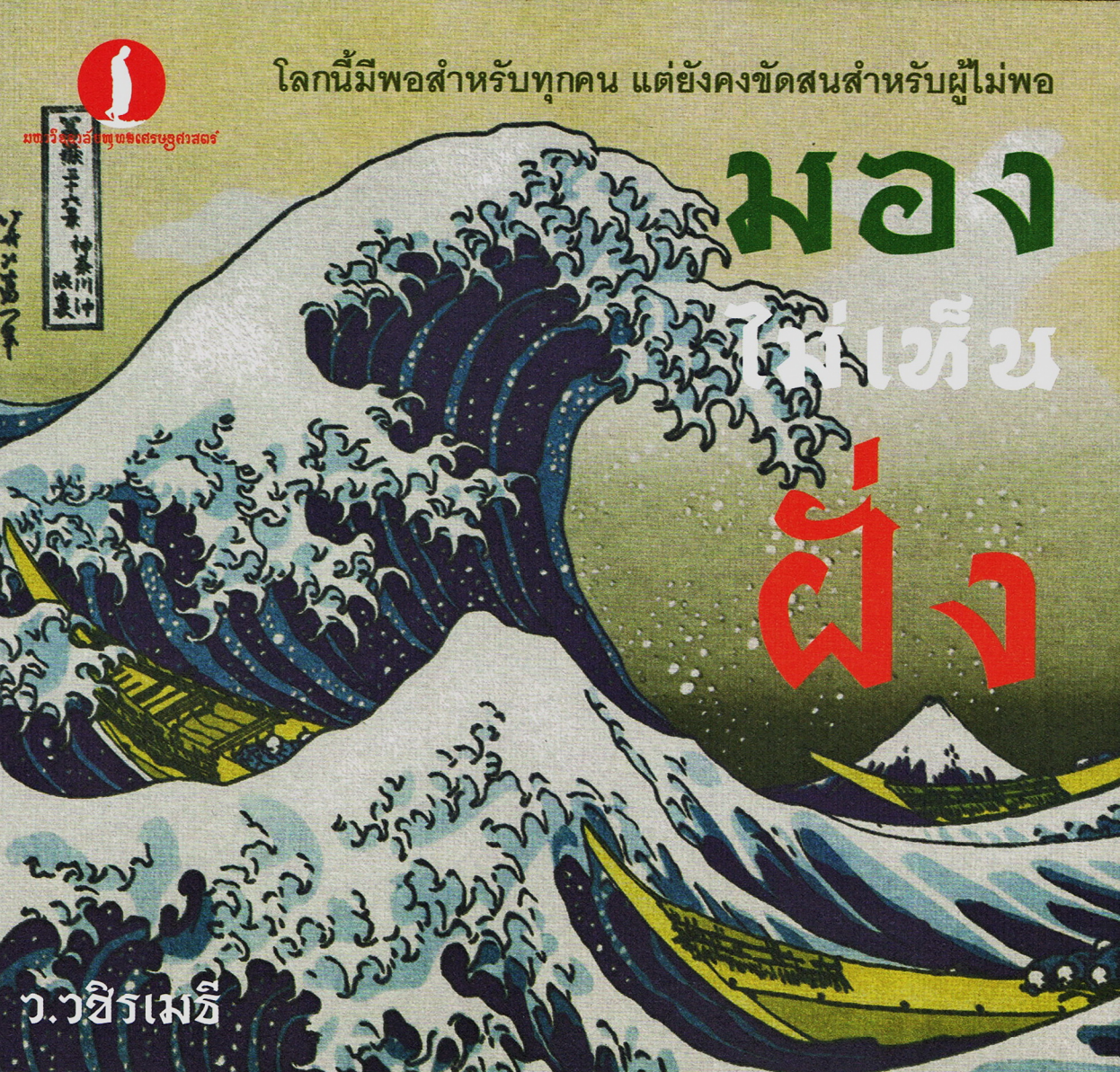
葛飾川
神奈川
波
更

มอง

ไม่เห็น

ฝั่ง

ว.วชิรเมธี

กรรมการมูลนิธิวิมุตตยาลัย

สถาบันวิมุตตยาลัย

มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์

ศึกษานุศิษย์ในประเทศไทยและต่างประเทศ

รายการ “เข้านี้ที่หมอชิต” (ช่อง ๗)

จัดพิมพ์ถวายในโอกาสที่

พระมหาอุดมชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ จากมูลนิธิ GUSI PEACE PRIZE

ประเทศฟิลิปปินส์

รับพระราชทานรางวัล “ศาสตรเมธี”

จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รางวัล “บุคคลคุณภาพแห่งปี 2011”

จากมูลนิธิสภาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

จากมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่

มองไม่เห็นฝั่ง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๕

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ว.วชิรเมธี

มองไม่เห็นฝั่ง

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์, ๒๕๕๕

๗๒ หน้า

ออกแบบปก : มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์

จัดพิมพ์โดย

มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์
Mahavijjalaya of Buddhist Economics

มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์

เลขที่ ๒๑๗ หมู่ที่ ๒๕ บ้านใหม่สันป่าเหียง ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๘๔ ๗๕๔ ๙๘๙๘ E-mail : dhamma.univ@gmail.com

www.มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์.com

สงวนลิขสิทธิ์โดย มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์

มองไม่เห็นฝั่ง

เขียน ว.วชิรเมธี

มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์
Mahavijjalaya of Buddhist Economics

โครงการหนังสือวิชาการพุทธเศรษฐศาสตร์ ลำดับที่ ๑ การจัดการความโลภ

โมทเนียพจน์

ขณะพำนักจำพรรษา ณ วิมุตตยารามอังกฤษ ประเทศสหราชอาณาจักร ช่วงเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม ๒๕๕๔ ผู้เขียนได้ใช้เวลาดังกล่าวนี้ศึกษา วิจัย วิชาการด้านพุทธศาสตร์เพิ่มเติมและจัดเตรียมคำบรรยายสำหรับมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศนั้น บางวันที่พอมีเวลาอยู่บ้าง ก็ถือโอกาสนั้นขัดเกลาต้นฉบับหนังสือที่มีผู้ถอดเทปธรรมบรรยายเพื่อขอจัดพิมพ์ทั้งเป็นธรรมทานและจัดจำหน่ายให้แพร่หลายออกไปในวงกว้าง ท่ามกลางกองต้นฉบับมากมายนั้น ต้นฉบับหนังสือชื่อ “การบริหารจัดการกิเลส” หรือ “Kilesa Management” ก็นับเป็นธรรมบรรยายเรื่องหนึ่งที่มีผู้ขอจัดพิมพ์มาหลายครั้งต่างกรรมต่างวาระต่างเจ้าภาพ แต่ถึงกระนั้น ผู้เขียนก็ยังไม่มีความตรวจแก้ ครั้นเข้าพรรษาแล้ว จึงได้เริ่มหยิบจับนำมาอ่านซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เขียนเพิ่มเติมอีกนิดหน่อยแล้วก็อนุญาตให้ผู้ขอจัดพิมพ์เป็นธรรมทานนำไปพิมพ์เผยแพร่ต่อไป มาบัดนี้ ศิษยานุศิษย์หลายคนมาขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยปรารภมงคลวารที่ผู้เขียนได้รับการถวายรางวัลทั้งจากต่างประเทศ ในประเทศ และ

มหาวิทยาลัยหลายแห่งถวายปริญญาคุณฐิติบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่ผู้เขียน โดยการคำนึงถึงความแพร่หลายแห่งธรรมและความมั่งคั่งแห่งสัมมาทัศนีย์ผู้เขียนยินดีอนุญาติให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

หนังสือเรื่อง “การบริหารจัดการกิเลส” (“Kilesa Management”) หรือในชื่อใหม่ “มองไม่เห็นฝั่ง” ซึ่งว่าด้วยการบริหารจัดการความโลภเล่มนี้ เดิมเป็นธรรมบรรยายในคอร์สภavana ชื่อ “กิเลสแมนเนจเมนท์” ซึ่งจัดโดยสถาบันนิมิตตยาลัยเมื่อพระราชกาล พ.ศ. ๒๕๕๒ ธรรมบรรยายในชุดนี้ครอบคลุมเรื่อง

- การบริหารจัดการความโลภ
- การบริหารจัดการความโกรธ
- การบริหารจัดการความหลง
- การบริหารจัดการความริษยา
- การบริหารจัดการความตาย

ในการจัดพิมพ์ใหม่เฉพาะเรื่องการบริหารจัดการความโลภคราวนี้ ผู้เขียนมีเวลาขีดเถลาเนื้อหาเพิ่มเติมอีกเพียงนิดหน่อย ตั้งใจว่า ยังมีบางประเด็นที่ควรอธิบายเพิ่มเติม แต่คงต้องยกไว้ในโอกาสหน้า ในการจัดพิมพ์คราวนี้ก็ต้องขออนุโมทนา ศิษยานุศิษย์และเจ้าภาพผู้ร่วมจัดพิมพ์ทุกท่านทุกคนทุกฝ่ายไว้ ณ โอกาสนี้ กุศลอัน

เกิดแต่การจัดพิมพ์ผู้เขียนขออนุญาตถวายเป็นอาจริยบูชาผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาकारแก่ผู้
เขียนทุกท่านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และแก่เจ้าภาพผู้ร่วมจัดพิมพ์ทุกคณะ

“ขอพระธรรมจงดั่งไฟศาล ขอให้เธอเบิกบานกับการรับใช้เพื่อนมนุษย์”

พระมหาภูติชัย วชิรเมธี

ผู้ก่อตั้ง/อธิการบดี

มหาวิทาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ (ไร่เชิญตะวัน)

๑๗ มกราคม ๒๕๕๕

สารบัญ

โมทเนียพจน์	(๔)
การจัดการความโลภ	๑
ธรรมชาติของความโลภ	๗
ความทุกข์ ๓ ระดับ	๒๖
ความเข้าใจพื้นฐานเพื่อบริหารเงิน บริหารชีวิต	๓๐
วิธีบริหารจัดการความโลภ	๓๔
ประวัติผู้แต่ง	๖๒
มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์	๖๓

การจัดการความโลภ

“อิฉฐา หิ อนนตโคจรา”
ความอยากไม่มีที่สิ้นสุด

ความโลภไร้ขีดจำกัด
ไม่ต่างอะไรกับทะเลที่ไม่เคยอิมด้วยน้ำ
ไม่ต่างอะไรกับเส้นขอบฟ้า
ยิ่งพยายามเดินเข้าไปใกล้ ยิ่งขยายตัวห่างออกไปไกลทุกที
ในขณะที่ความโลภไร้ขีดจำกัด
แต่ชีวิตของเรามีเวลาจำกัดอย่างยิ่ง
การใช้เวลาแสนสั้นเพื่อวิ่งตามความโลภที่ไม่มีที่สิ้นสุดนั้น
เป็นความเหนื่อยเปล่า
ก่อนที่ความโลภจะได้รับการเติมเต็ม (ซึ่งมองไม่เห็นว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่)
เราคงจะตายกันเสียก่อน

ความโลภ ก็คือ **ความอยาก ความต้องการ ความทะเยอทะยาน** ความอยากจะได้ใครจะมี ความโลภนี้มีหลายชื่อ อวตารได้หลายปาง บางครั้งอวตารเป็นราคะ คือ ตำภูษณา หมกมุ่นในทางกามารมณ์ ก็คือความรัก คำว่า รัก แผลงมาจากคำว่า **ราคะ** ลองพูดคำว่า ราคะ ให้ติดกันเร็วๆ ก็จะกลายเป็นคำว่า รัก ความรักถ้าบริหารจัดการไม่ดี ก็ทำให้มนุษย์เข่นฆ่าราวีกันได้ แต่ถ้าบริหารจัดการให้ดี ก็เป็นแรงบันดาลใจให้สร้างสรรค์คุณเมตตากรรมที่เปลี่ยนแปลงโลกได้ บางคราวความโลภอวตารไปเป็นความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ในชื่อว่า **ตัณหา** คือ บางครั้งความโลภแสดงตัวในฐานะตัวจริงเสียจริง คือ ความโลภซึ่งๆ หน้า ที่เราเรียกกันว่า โลภมากลาภหายนั่นเอง

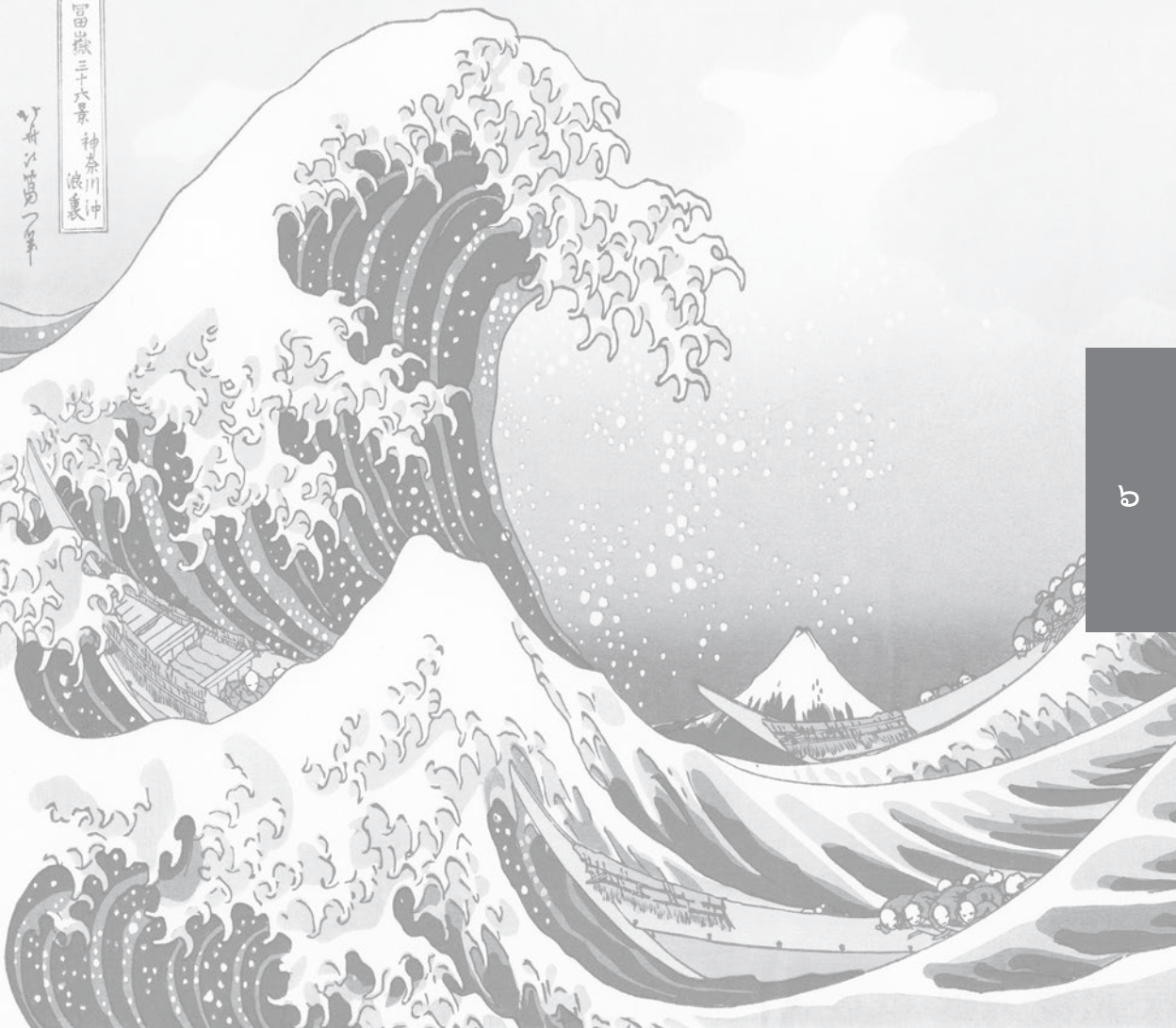
ความโลภหรือความอยาก บางคนบอกว่า เป็นสิ่งจำเป็น เพราะหากไม่มี ความโลภ ชีวิตจะมีอะไรเป็นแรงขับ นี่เป็นความจริงที่ต้องยอมรับเหมือนกัน แต่พระพุทธองค์ท่านไม่ให้เรายอมจำนนอยู่กับความอยากแค่นี้แล้วอ้างว่านี่ไง ความโลภเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต จึงต้องคงความโลภเอาไว้ให้ยาวนานที่สุด ยอมแพ้แก่กิเลสอย่างนี้ มนุษย์ก็ไม่ใช่สัตว์ประเสริฐอะไร เพราะในความเป็นจริงยังมีความอยากอีกชนิดหนึ่งซึ่งใช้เป็แรงขับของชีวิตได้เหมือนกัน นั่นคือ ความอยากฝ่ายดีที่เรียกว่า ฉันทะเหมือนอย่างทีพระโพธิสัตว์อยากค้นหาความจริงคือพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

จนพบ (ให้สังเกตว่า การเป็นพระพุทธรูปเจ้าก็เริ่มต้นด้วยความอยาก แต่เป็นความอยากฝ่ายบวก) เหมือนอย่างที่นักศึกษาบางคนอยากเรียนแพทย์เพราะอยากช่วยเพื่อนมนุษย์ เหมือนพ่อแม่บางคนอยากเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี เหมือนครูบางคนอยากสอนศิษย์ให้เก่ง เหมือนอย่างแม่ซีเทเรซาอยากช่วยคนเพราะสงสาร เหมือนอย่างทีโบนัสไตน้อยอยากค้นหาความจริงของจักรวาลให้ถึงที่สุด หรือเหมือนอย่างทีนาย ก.อยากทำงานเพราะเห็นคุณค่าของพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ หรือเหมือนอย่างทีอัลกอรีอยากแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน เพราะทนเห็นโลกอันตรายที่รออยู่ข้างหน้าไม่ได้ หรือเหมือนอย่างทีสปี นาคะเสถียรอยากเห็นป่าไม่ได้รับการดูแล หรือเหมือนคนไทยมากมายไม่อยากเห็นเมืองไทยกลายเป็นนครแห่งคอร์รัปชันจึงรวมตัวกันต่อต้านคอร์รัปชัน และ/หรือเหมือนกลุ่มรักษ์ป่ารักษ์น้ำไม่อยากให้ป่าหายหรือน้ำเน่า หรือไม่ก็เหมือนกับคนไทยมากมายที่มีหัวใจโพธิสัตว์ อยากช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยให้พ้นจากภัยพิบัติจึงรวมตัวกันตั้งโรงงาน ช่วยกันบรรจุกระสอบทราย หรือนำเครื่องอุปโภคบริโภคไปบริจาค เป็นต้น ฯลฯ ความอยากในทางสร้างสรรค์อย่างทีกล่าวมานี้เป็นความอยากเหมือนกัน เป็นแรงขับเหมือนกัน แต่เป็นแรงขับฝ่ายสร้างสรรค์ จรรโลงใจ จรรโลงชีวิต จรรโลงโลก ที่มีอยู่คู่กับชีวิตที่ควรได้รับการพัฒนาให้ก้าวขึ้นมาแทนความโลภ (ซึ่งจะกล่าวถึงในตอนต่อไป) คนที่อ้างว่าความโลภเป็นความจำเป็นควรจะทำความรู้จักความอยากชนิดนี้ให้ดี

อย่างไรก็ตาม ก็ต้องยอมรับความจริงว่า ความโลภระดับสามัญที่มีอยู่เป็น
สัญชาตญาณพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์นั้นเป็นแรงขับอย่างหนึ่งให้ชีวิตมี
แรงจูงใจใฝ่สร้างสรรคฺลุกขึ้นมาทำอะไรต่อมิอะไร ความโลภระดับนี้ยังไม่อันตรายมากนัก
แต่ความโลภที่อันตรายก็คือความโลภจนเกินพอดีที่เรียกว่า “อภิชฌาวิสมโลภะ”
อันหมายถึงโลกกล้าหน้าด้านจนเกินจำเป็น เกินขีดความสามารถที่ทรัพยากรอันมีจำกัด
จะป้อนไหว และเป็นอันตรายต่อความดีงาม จัดว่าเป็นความโลภที่อันตราย ซึ่งต้องได้
รับการจัดการอย่างเร่งด่วน

富田嶽三十六景 神奈川沖
浪裏

舟の世阿彌つる

ธรรมชาติของความโลภ

ธรรมชาติของความโลภนั้น มีปรากฏให้เห็นอยู่มากมาย แต่จะขออธิบายธรรมชาติของความโลภผ่านนิทานพุทธปรัชญาดังต่อไปนี้

พระเจ้ามันธาดู

ในอดีตกาล ครั้งปฐมกับ ได้มีพระราชานามว่า พระเจ้ามหาสมมตราช โอรสของพระองค์พระนามว่าโรชะ โอรสของพระเจ้าโรชะพระนามว่า วรโรชะ โอรสของพระเจ้าวรโรชะ พระนามว่า กัลยาณะ โอรสของพระเจ้ากัลยาณะ พระนามว่า วรกัลยาณะ โอรสของพระเจ้าวรกัลยาณะ พระนามว่า อุโปสถ โอรสของพระเจ้าอุโปสถ พระนามว่า วรอุโปสถ โอรสของพระเจ้าวรอุโปสถ ได้มีพระนามว่า มันธาดู

พระเจ้าม้านธาดูนั้นทรงประกอบด้วยรัตนะ ๗ และอิทธิฤทธิ์ ๔ ครองราชย์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิในเวลาที่พระองค์ทรงคู่พระหัตถ์ซ้าย ปรบด้วยพระหัตถ์ขวาฝนรัตนะ ๗ ก็ตกลงมาประมาณเข้า ดุจเมฆฝนทิพย์ ในอากาศ พระเจ้าม้านธาดูได้เป็นมนุษย์ อัสจรรย์เห็นปานนี้ ก็พระเจ้าม้านธาดูนั้นทรงเล่นเป็นเด็กอยู่ แปรหมื่นสี่พันปี ทรงครองความเป็นอุปราชอยู่แปดหมื่นสี่พันปี ทรงครองราชย์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิแปดหมื่นสี่พันปี ก็พระองค์ทรงมีพระชนมายุหนึ่งอสงไขย

วันหนึ่ง พระเจ้าม้านธาดูนั้นไม่สามารถทำกามตัณหาให้เต็มได้ จึงทรงแสดงอาการระอาพระทัย อำมาตย์ทั้งหลายทูลถามว่า ข้าแต่สมมติเทพ พระองค์ทรงระอาเพราะเหตุอะไร? พระเจ้าม้านธาดูตรัสว่าเมื่อเรามองเห็นกำลังบุญของเราอยู่ ราชสมบัตินี้จักทำอะไรได้ สถานที่ไหนหนอจึงจะนำร่ำนรมย์ อำมาตย์ ทั้งหลายกราบทูลว่า ข้าแต่ महाराज เทวโลกน่ำร่ำนรมย์ พระเจ้าข้า

ท้าวเธอจึงทรงพุ่งจักรรัตนะไปยังเทวโลกชั้นจาตุम्मหาราชิกาพร้อมด้วยบริษัท

ลำดับนั้น ท้าวมหาราชทั้ง ๔ ทรงถือดอกไม้อันหอมอันเป็นทิพย์ ห้อมล้อมด้วยหมู่เทพกระทำการต้อนรับ นำพระเจ้าม้านธาดูนั้นไปยังเทวโลกชั้นจาตุम्मหาราชิกา

ได้ถวายราชสมบัติในเทวโลก เมื่อพระเจ้ามันธาดู่นั้นห้อมล้อมด้วยบริษัทของพระองค์
ครองราชสมบัติอยู่ในชั้นจาตุมหาราชิกานั้น กาลเวลาล่วงไปช้านานพระองค์ไม่
สามารถทำตันทหาให้เต็มในชั้นจาตุมหาราชิกานั้นได้ จึงทรงแสดงอาการเบื่อระอา

ท้าวมหาราชทั้ง ๔ จึงทูลถามว่า ข้าแต่มหาราช พระองค์ทรงเบื่อระอา
เพราะอะไรหนอ พระเจ้ามันธาดูตรัสว่า จากเทวโลกนี้ ที่ไหนน่ารื่นรมย์กว่า ท้าวมหาราช
ทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ พวกข้าพระองค์เป็นบริษัทผู้คอยอุปัฏฐากผู้อื่น ขึ้นชื่อว่า
เทวโลกชั้นดาวดึงส์น่ารื่นรมย์

พระเจ้ามันธาดูจึงฟังจักรัตนะออกไป ห้อมล้อมด้วยบริษัทของพระองค์
บายหน้าไปยังภพดาวดึงส์ ลำดับนั้น ท้าวสักกะเทวราชทรงถือดอกไม้อะพรมทิพย์
ห้อมล้อมด้วยหมู่เทพทรงทำการต้อนรับรับพระเจ้ามันธาดูนั้นทรงจับพระองค์ที่พระหัตถ์
แล้วตรัสว่า ข้าแต่มหาราช ขอพระองค์จงเสด็จมาทางนี้

ในเวลา que พระราชาอันหมู่เทพห้อมล้อมเสด็จไป

ปริณายกขุนพลพาจักรแก้วลงมายังถิ่นมนุษย์ พร้อมกับบริษัทเข้าไปเฉพาะยัง

นครของตน

ท้าวสักกะทรงนำพระเจ้านันทาตุไปยังภพดาวดึงส์ ทรงทำเวทดาให้เป็น ๒ ส่วน ทรงแบ่งเทวราชสมบัติของพระองค์กึ่งหนึ่งถวายพระเจ้านันทาตุ

ตั้งแต่นั้นมา พระราชา ๒ พระองค์ ทรงครองราชสมบัติ (ในภพ ดาวดึงส์นั้น) เมื่อกาลเวลาล่วงไปด้วยประการอย่างนี้ ท้าวสักกะทรงให้พระชนมายุสั้นไป สามโกฏิหกหมื่นปีก็จุติ ท้าวสักกะพระองค์นั้นก็มาบังเกิดแทน แม้ท้าวสักกะพระองค์นั้นก็ครองราชสมบัติในเทวโลก แล้วก็จุติไป โดยสิ้นพระชนมายุ โดยอุบายนี้ ท้าวสักกะ ถึง ๓๖ พระองค์จุติไปแล้ว ส่วนพระเจ้านันทาตุยังคงครองราชสมบัติในเทวโลก โดยร่างกายของมนุษย์นั่นเอง

เมื่อเวลาล่วงไปด้วยประการอย่างนี้ กามตัณหาก็ยังเกิดขึ้นแก่พระองค์โดย เหลือประมาณยิ่งขึ้น พระองค์จึงทรงดำริว่าเราจะได้ประโยชน์อะไรด้วยราชสมบัติ ในเทวโลกกึ่งหนึ่ง เราจักฆ่าท้าวสักกะเสีย ครองราชสมบัติในเทวโลกคนเดียวเถิด ท้าวเธอไม่อาจฆ่าท้าวสักกะได้ ก็ตัณหาคือความอยากนี้เป็นมูลรากของความวิบัติ ด้วย เหตุนั้นอายุสังขารของท้าวเธอจึงเสื่อมไป ความชราก็เบียดเบียนพระองค์ ก็กรรมดา

ว.วชิรเมธี

ร่างกายมนุษย์ย่อมไม่แตกดับในเทวโลก

ลำดับนั้น พระเจ้ามั่นธาตุนั้นจึงพลัดจากเทวโลกตกลงในพระราชอุทยาน พนักงานผู้รักษาพระราชอุทยาน จึงกราบทูลความที่พระเจ้ามั่นธาตุนั้นเสด็จมาให้ ราชตระกูลทราบ ราชตระกูลเสด็จมาพากันปลุกเสกที่บรรทมในพระราชอุทยานนั่นเอง พระราชาทรงบรรทมโดยอนุภูฐานไสยาศน์อำมาตย์ทั้งหลายทูลถามว่า ขอเดชะ ข้าพระองค์ทั้งหลายจะกล่าวอย่างไรเฉพาะพระพักตร์ของพระองค์ พระเจ้าข้า

พระเจ้ามั่นธาตุดำตรัสว่า ท่านทั้งหลายพึงบอกข่าวสาสน์นี้แก่มหาชนว่า

พระเจ้ามั่นธาตุมหาราชครองราชสมบัติเป็นพระเจ้าจักรพรรดิในมหาทวีป ทั้งสี่มีทวีปน้อยสองพันเป็นบริวาร ครองราชสมบัติในเทวโลกชั้นจาตุมมหาราชิกา ตลอดกาลนาน แล้วได้ครองราชสมบัติในเทวโลก ตามปริมาณพระชนมายุของ ท้าวสักกะถึง ๓๖ องค์ ยังทำตันทหา คือความอยากให้เต็มไม่ได้เลย ได้สวรรคตไปแล้ว ครั้นพระองค์ตรัสอย่างนี้แล้ว ก็สวรรคตเสด็จไปตามยถากรรม

พระศาสดาครั้นทรงนำพระธรรมเทศานี้มาแล้ว เป็นผู้ตรัสรู้ยิ่งแล้ว ได้ตรัส

พระคาถาเหล่านี้ว่า

พระจันทร์ พระอาทิตย์ (ย่อมเวียนรอบเขาสิเนรุราช) สองรัศมีสว่างไสว
ไปทั่วทิศโดยที่มีกำหนดเท่าใด สัตว์ทั้งหลายที่อาศัยแผ่นดินอยู่ในที่มีกำหนดเท่านั้น
ล้วนเป็นทาสของพระเจ้านันธราชทั้งสิ้น

ความอึดในกามทั้งหลายย่อมไม่มี เพราะฝนคือกหาปณะ (เงิน) กามทั้งหลายมี
ความยินดีน้อย มีทุกข์มาก บัณฑิตย่อมรู้ชัดต่ออย่างนี้

ภิกษุผู้เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมไม่ถึงความยินดีในกามทั้ง
หลาย แม้ที่เป็นทิพย์ เป็นผู้ยินดีในความสิ้นไปแห่งตัณหา (ตณฺหุขยโรโต)

เรื่องพระเจ้านันธราชนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก สะท้อนธรรมชาติของความโลภที่
ท่านเตือนว่า “**อิจฺฉา หิ อนนฺตโคจฺรา**” ความโลภไม่มีที่สิ้นสุด

อนึ่ง ขอให้สังเกตคำว่า “เป็นผู้ยินดีในความสิ้นไปแห่งตัณหา” ให้ดี เพราะ
คำๆ นี้ หมายถึง พระนิพพาน คนที่บรรลุนิพพาน คือ ผู้ที่ “ตณฺหุขโย” (หัก

ค้นหา/สืบค้นหา/ชนะความอยาก) นี่คือนิวความคิดที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับวิธีคิดของคนที่เชื่อกันว่า มนุษย์ไม่อาจเอาชนะความอยากได้ หรือต้องใช้ชีวิตสนองความอยาก แต่พุทธศาสนาหรือพุทธเศรษฐศาสตร์ กลับเสนอว่า มนุษย์อย่างเราสามารถเป็นนาย เป็นอิสระเหนือความอยากได้ เอาชนะความอยากได้

ยิ่งกว้างมเข้มในมหาสมุทร

ในอดีตกาลนานไกล มีพระอินทร์อยู่องค์หนึ่งที่ปกครองสวรรค์ชั้นฟ้ามาจนครบวาระแล้ว ก็อยากจะได้พระอินทร์องค์ใหม่มาแทนที่ตนเอง พระองค์ก็เลยลงมาที่โลกมนุษย์เพื่อแสวงหาผู้ที่คู่ควรแก่ตำแหน่งอินทราธิราช กล่าวกันว่า กฎของการเป็นพระอินทร์ก็ต้องเป็นบุคคลที่ไม่โลภ พระอินทร์ลงมาและแปลงร่างเป็นมนุษย์ เจอมนุษย์คนไหนก็เสกทองคำยื่นให้ ไม่มีมนุษย์คนไหนที่ไม่ขอเพิ่ม เจอก่อนกรวดก้อนหิน ก็เอานิ้วชี้วิเศษเสกให้เป็นทองคำแล้วก็ยื่นให้ ไม่มีใครที่ไม่ขอเพิ่ม พระอินทร์จะหมดหวังอยู่แล้ว ทำไมให้อะไรไป มนุษย์ขอเพิ่มทุกอย่างเลย

วันหนึ่งพระอินทร์เดินไปเจอมรรคานายกของวัด จึงเสกก้อนหินเท่าหัวให้เป็นทองมอบให้มรรคานายกดีใจมาก อุ้มก้อนหินทองคำกลับวัด พระอินทร์บอกกับตัวเองว่า เออ...ฉันเจอแล้วคนที่ได้ทองคำแล้วไม่ขอเพิ่มเจ้าหมอนี่พอได้ทองคำ แล้วอุ้ม

กลับวัดเลย ที่ไหนได้หายไปสักพักหนึ่ง เช่นรถพ่วงบรรทุกลูกนิมิต ใหญ่กว่าแดงโม ๔ - ๕ ลูกมา แล้วบอกว่า “ท่านครับช่วยเสกไอ้นี้ให้ด้วยครับ” พระอินทร์หมดหวังเลย เรียกว่าไปโลกมนุษย์เสกอะไรให้เป็นทองคำ มนุษย์ขอเพิ่มทั้งนั้น

ในที่สุด พระอินทร์ก็เข้าไปในป่า เจอพระฤๅงค์ ไปกราบพระฤๅงค์และถามว่า

“อายุเท่าไรแล้วครับ”

ท่านตอบว่า “๘๐ ปี”

“แล้วท่านบวชมานานหรือยัง”

“ทั้งชีวิต”

“แหม... น่าชื่นใจนะครับ”

พอหลวงพ่อดีใจ พระอินทร์ก็ขี้อวด บึง เป็นทองคำทันที

“หลวงพ่อดีใจถวายบาตรทองคำ”

“อย่าเลยโยมเอาตมาไม่ต้องการหรอก”

พูดเสร็จพระฤๅงค์หลับตาทันที พระอินทร์ก็คิดในใจ เริ่มมีความหวังขึ้นมาบ้าง แล้วมนุษย์ที่ไม่โลภโมโหสัน

พอหลวงพ่อดีใจก็นึกวิเศษขึ้นไปยังจอมปลวกจนเป็นทองคำ คราวนี้ถามพระฤๅงค์อีกครั้ง “หลวงพ่อดีใจ จอมปลวกก็เป็นทอง หลวงพ่อดีใจไหมครับ”

“เอามาทำไม เก็บไว้ก็ลำบาก อาตมาแก่แล้ว”

แต่เพื่อความมั่นใจ พระอินทร์ขอทดลองอีกสักครั้ง โดยเอานี้วิเศษชี้เทือกเขา ทั้งเทือกเป็นทองคำ ทอประกายเจิดจรัส

“หลวงพ่อนิมนต์ดูเทือกเขาหน่อยครับ”

พระภูตงค์ทอดตามอง จิตใจเริ่มไหวหวั่นระเพื่อม แต่ก็ยังคงรักษาอาการ อันสงบเอาไว้ได้ พระอินทร์เริ่มตกลงใจว่า ไซ้แน่แล้ว มนุษย์ที่ไม่โลภก็มีอยู่จริง พระภูตงค์รูปนี้ น่าจะมีคุณสมบัติเป็นพระอินทร์องค์ต่อไป แต่เพื่อความมั่นใจจึงถาม ซ้ำอีกครั้ง

“หลวงพ่อบาตรทองคำก็ไม่ต้องการไซ้ไหมครับ

จอมปลวกทองคำก็ไม่ต้องการ ไซ้ไหมครับ

ภูเขาทองคำก็ไม่ต้องการไซ้ไหมครับ”

“ไซ้แล้วโยม” น้ำเสียงยังคงเรียบเป็นปกติ แต่หัวใจเริ่มเรรวนปวนปั่น

“ถ้าฉันถามหน่อยว่า ชีวิตนี้หลวงพ่อดต้องการอะไร”

พระอินทร์ยิงคำถามสุดท้าย ก่อนตัดสินเลือกท่านไปเป็นผู้ทำหน้าที่แทนบน สวรรค์ หลวงพ่อหลับตาสักพักหนึ่ง พระอินทร์ก็ใจชื้น คิดอยู่ในใจว่า เอาละ คราวนี้เรา คงได้เปลี่ยนตำแหน่งใหม่แน่แล้ว หลวงพ่อคงได้ขึ้นไปเป็นพระอินทร์เพราะว่าไม่โลภ สักพักหลวงพ่อลืมตาขึ้นมา พลังกล่าววว่า

“โยมในชีวิตนี้อาตมาไม่ต้องการอะไร นอกจากของเพียงสิ่งเดียว”

“อะไรครับหลวงพ่อกับ ถ้าโยมช่วยได้ ก็ยินดีช่วยเต็มที่เลยครับ”

พระรูดคัมพูดซ้ำๆ แต่ขัดถ้อยขัดคำ

“อาตมาต้องการนิววิเศษของโยม”

พอดอบอย่างนี้พระอินทร์เลยเป็นลม คนไม่โลภใช้จะหาได้ง่ายๆ เหมือนกรวดทรายที่มีอยู่ดาษดื่น

เห็นแต่นิว ไม่เห็นคน

ในสมัยพุทธกาล มีชายหนุ่มคนหนึ่ง นามว่า อหิงสกะ เป็นบุตรของบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล อหิงสกะได้ไปศึกษาต่อที่เมืองตักสิลา ด้วยความเป็นคนเฉลียวฉลาด เรียนเก่ง จึงเป็นที่โปรดปรานของอาจารย์เป็นอย่างดี จนศิษย์ร่วมสำนัก อิจฉาริষยา พวกนั้นไปยุยงอาจารย์ว่าอหิงสกะคิดไม่ซื่อกับอาจารย์ คิดดีทำชั่วแล้ว อาจารย์หลงเชื่อคิดว่าอหิงสกะคงจะมีอะไรกับภรรยาตนเอง จึงบอกกับอหิงสกะว่า “ในสำนักของฉันถ้าใครอยากเรียนให้จบ ต้องเรียนวิชากฤษณมณฑ วิชานี้มีเครื่องประกอบวิชา คือ นิวมือของคน ๑,๐๐๐ นิว อยากเรียนจบไหม”

อหิงสกะเกิดความโลภ (โดยมีความหลงคือไม่รู้เท่าทันครุฑที่กำลังหลอกตัวเอง

หนูนอนอยู่ข้างหลัง)อยากเรียนวิชานี้เพื่อจะได้สำเร็จการศึกษาเร็วๆแล้วจะได้กลับบ้านเกิดเมืองนอนเสียที แต่ถ้าอยากเรียนก็ต้องไปหาซื้อ ชุดทำยาก็ต้องออกเดินทางจากบ้านจากเมืองไปหาผู้คนมาเป็นเหยื่อ ตอนแรกยังไม่ได้ตัดนิ้วม้าร้อยเป็นพวงมาลัย ซ้ำคนก่อนแล้วก็ตัดนิ้วไปวางไปตรงนั้นตรงนี้ หลังๆ จำไม่ได้ว่าฆ่าไปแล้วกี่คน ตัดมาแล้วกี่นิ้ว จึงนำนิ้วม้าร้อยเป็นพวงมาลัยห้อยไว้ที่คอเพื่อให้จำได้ว่าฆ่าไปกี่คนแล้ว เหตุนี้เองอหิงสกะจึงได้รับสมญานามว่า องคุลิมาล แปลว่า “ผู้มีนิ้วมือเป็นพวงมาลัย” องคุลิมาลสะสมนิ้วคนมาเรื่อยๆ จนกระทั่งได้ ๙๙๙ นิ้ว เหลืออีกเพียงหนึ่งนิ้วก็จะครบตามที่อาจารย์วางเงื่อนไขเอาไว้

วันนั้นเป็นวันที่สำคัญที่สุดขององคุลิมาล พระพุทธรูปองค์ทรงตื่นบรรทมแต่เช้าตรู่ ทรงชำระพระวรกาย ประทับนั่งสมาธิ ทอดพระเนตรผ่านทิพยจักขูไปทั่วสากลโลก เพื่อดูว่าเวไนยสัตว์คนไหนเข้าชายที่จะต้องไปโปรด ทรงเห็นองคุลิมาลปรากฏในข่ายพระญาณของพระองค์ พอเช้าตรู่พระองค์ทรงอุ้มบาตร และตรัสบอกพระอานนท์ พุทธอนุชาไม่ให้ตามไปด้วย พระพุทธรูปองค์ทรงเลี้ยงภ้ยแบบนี้อยู่ๆ หลายครั้งที่มีคนจะฆ่าพระองค์ พระองค์จะไม่ให้คนละสงฆ์ตาม พระองค์จะไปโดยลำพัง แล้วพระพุทธรูปก็เสด็จดำเนินเข้าไป

คืนนั้นพ่อแม่ขององคฺุฑิมาลก็ปรับทุกข์กัน ภรรยาบอกว่า “พี่ พรงนี้ทางการ เขาจะจัดทหารไปฆ่าลูกชายของเรา พี่ไปแจ้งลูกหน้อยใหม่ เขาจะได้เตรียมตัวทัน” แต่ฝ่ายปุโรหิตผู้สามีไม่ยอมไป บอกว่า “ฉันไม่ไปหรอก ใครทำกรรมคนนั้นก็รับไปสิ” ผู้เป็นแม่ขององคฺุฑิมาลร้องไห้และบอกว่า “พี่ไม่ไปก็ได้ แต่จะให้ฉันทนเห็นลูกถูกฆ่าไม่ได้” ตอนตีสี่แม่ขององคฺุฑิมาลจึงรีบออกจากบ้านเพื่อไปบพบองคฺุฑิมาล

ส่วนสำนักพระราชวังของพระเจ้าปเสนทิโกศล ก่อนหน้านั้นไม่กี่วันมีการประชุมด่วน พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงมีรับสั่งให้ตั้งหน่วยเฉพาะกิจไปปราบมหาโจรองคฺุฑิมาล ซึ่งเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของแผ่นดิน เข้าตัววันนั้นหน่วยเฉพาะกิจพระราชาก็ขาดราทัพเข้าป่าไป แต่ก่อนจะเข้าป่าพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงตั้งพระทัยว่าจะไปกราบพระพุทธรองค์เพื่อขอพึ่งทำที่ก่อน ถ้าพระพุทธรองค์ทักว่าไม่ต้องไปหรอก อันตราย พระองค์จะได้ถอนทัพกลับ

เป็นอันว่าวันนั้น พระพุทธรองค์ แม่ขององคฺุฑิมาล และพระเจ้าปเสนทิโกศล พร้อมทั้งกองทัพล้วนเดินออกจากที่ตั้งของตนเอง เป้าหมายเป็นคนคนเดียวกัน คือองคฺุฑิมาล ขณะที่เข้าตัววันนั้นแม่ขององคฺุฑิมาลดุ่มเดินเข้าไปในป่าองคฺุฑิมาลซุ่มอยู่ทั้งคืน เห็นแม่เดินมา ด้วยฤๅกความโลภครอบงำจนหน้ามืดตามัว ทำให้องคฺุฑิมาล

มองไม่เห็นว่าเป็นคนเดินมา เป็นแม่ของตน เขาเห็นแต่นิ้วแกว่งไปมาเท่านั้น มองไม่เห็นว่าเป็นคนเดินมา ความโลภทำให้องค์คุณาลืมแต่เฉพาะเป้าหมายไม่สนใจว่าอะไรพ่วงมากับเป้าหมายนั้น หลังพิชิตเป้าหมายแล้ว อะไรจะเกิดขึ้น เขาไม่สนใจทั้งนั้น นาที่นั้น องค์คุณาลมองหาและมองเห็นแต่นิ้วสุดท้าย ทั้ๆ ที่นั่นเป็นนิ้วของแม่ พอแม่บังเกิดเกล้าเดินมาได้ระยะที่กะไว้ องค์คุณาลก็วิ่งออกจากพุ่มไม้ถือดาบวิ่งตรงไป ยังมารดาทันที ทันใดนั้น พระพุทธองค์เสด็จดำเนินมาทัน ทรงเดินฝ่าเข้าไปตรงกลาง และทรงเดินนำอยู่ไม่กี่ก้าว องค์คุณาลจนมากที่มีพระมาขวาง จึงตะโกนบอกให้หยุด พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เราหยุดแล้ว ท่านต่างหากที่ยังไม่หยุด” องค์คุณาลนั้นเป็นคนฉลาดมีความรู้พอได้ยินพระพุทธเจ้าเสนาอตรรรกะที่ขัดแย้งกันแบบนี้ จึงตะโกนถามว่า “ท่านกำลังเดินอยู่แล้วทำไมบอกว่าหยุดแล้ว เราต่างหากที่หยุดยืน เหนื่อยหอบอยู่อย่างนี้ แต่ท่านกลับบอกว่าเราไม่หยุด” พระพุทธองค์ทรงหันกลับมามาตรัสว่า “องค์คุณาล เราตถาคตหยุดแล้วจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ดังนั้น ถึงแม้จะเดินอยู่ก็ชื่อว่าหยุด ท่านสิแม้จะหยุดอยู่กับที่ แต่ยังฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ฉะนั้นถึงหยุดแล้วก็ยังได้ชื่อว่าเดินอยู่”

ได้ยินพุทธดำรัสเพียงเท่านี้ องค์คุณาลเข้าทูลตันทันที ก่อนจะมาเรียนหนังสือเขาคลับคล้าย คลับคลาได้ยินมาว่า พระพุทธองค์เสด็จอุบัติแล้ว แต่เขาไม่รู้ว่าประทับอยู่

ที่ไหน นาที่นั่นในใจขององคุลิมาลคิดว่า สงสัยคนที่อยู่ข้างหน้าคงจะเป็นพระพุทธรูปเจ้า เป็นแน่แท้จึงย้อนถามว่า “พระองค์คือพระผู้มีพระภาคเจ้าใช่หรือไม่” พระพุทธรูปองค์ ทรงตอบว่า “องคุลิมาล ใช่แล้ว เราคือสัมมาสัมพุทธะ” องคุลิมาลน้ำตาเริ่มและกล่าวว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาค นานเหลือเกินหนอที่พระพุทธรูปองค์จะเสด็จมาโปรดลูก ทำไม ไม่มาก่อนหน้านี้” เมื่อรู้ว่าเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองคุลิมาลก็โยนดาบและศาสตราวุธ ทิ้ง จากนั้นพระพุทธรูปก็ทรงพาเขากลับไปบวชที่วัด พอบวชเสร็จแล้ว กองทัพ พระเจ้าปเสนทิโกศลก็เดินทางมาถึงที่วัด พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงก้มกราบพระพุทธรูป พลางกราบทูลว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาค

หม่อมฉันมาครั้งนี้จะมากราบถวายบังคมทูลลาไปจับองคุลิมาล”

พระพุทธรูปตรัสว่า

“มหาบพิตร ถ้าสมมตองคุลิมาลเข้ามาบวชแล้ว พระองค์จะว่าอย่างไร”

“โอย ! มหาโจรมีที่ซ่อนขนาดนั้น ใครเอามาบวชได้ก็ไม่ใช่มนุษย์แล้ว”

“แต่ถ้าเราตถาคตทำได้ พระองค์จะว่าอย่างไร”

“โยมนี้แหละจะเป็นโยมอุปัฏฐากเอง จะดูแลท่านอย่างไรดีเลย”

พอพระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสจบ พระพุทธรูปองค์ทรงชี้ไปที่พระรูปหนึ่ง

“นี่ไงองคุลิมาล”

เท่านั้นเองทหารทั้งกองทัพแตกฮือทันที ลูกหนี่กันหมด พระพุทธองค์ตรัสต่อว่า
“มหาบพิตรไม่ต้องปราบ เราปราบเรียบร้อยแล้ว”

พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงดีพระทัยมาก ถึงกับทรงรำพึงออกมาเป็นกวีนิพนธ์บอก
ว่า

พระพุทธองค์นั้นปราบคนที่ใครๆ ก็ปราบไม่ได้ และในการปราบนั้น
ก็ไม่ใช่ศัสตราวุธเลยแม้แต่ชิ้นเดียว ต่อมาจึงมีบทกวีนิพนธ์เขียนไว้ว่า

พระพุทธองค์นั้นทรงดับร้อนได้แล้วจึงสอนให้ผู้อื่นหายร้อน

ทรงเย็นสนิทแล้วจึงสอนให้คนอื่นเย็น

ทรงข้ามทางกันดารแห่งกิเลสได้แล้วจึงจูงแขนคนอื่นข้าม

ทรงฝึกผู้ที่ใครๆ ก็ฝึกไม่ได้แล้ว จึงเสด็จดำเนินฝึกคนไปทุกหนทุกแห่ง

เรื่องขององคุลิมาลสะท้อนให้เห็นธรรมชาติของความโลภประการหนึ่ง คือ
ความโลภทำให้คนที่ตกเป็นทาสแล้วมองไม่เห็นอะไรรอบๆ ด้าน ไม่เห็นอรรถ ไม่เห็น
ธรรม ไม่เห็นพ่อ ไม่เห็นแม่ ไม่เห็นสังคม ไม่เห็นสิ่งแวดล้อม ไม่เห็นกฎหมายบ้านเมือง
ไม่เห็นอันตรายต่อชีวิต สิ่งที่เขาเห็นมีสิ่งเดียว คือ เป้าหมายที่เขาต้องการจะครอบครอง
รุนแรงขนาดที่องคุลิมาลมองไม่เห็นแม่ เห็นแต่นิ้วเท่านั้นเอง

ในพระไตรปิฎกมีพุทธสุภาษิตยืนยันถึงธรรมชาติของความโลภในข้อนี้ไว้ว่า
“โลภ ธมฺมานํ ปริปนฺนโต” แปลว่า “ความโลภเป็นอันตรายต่อความดีงาม”

พอเป็นก็เย็นใจ

เรื่องสุดท้ายนี้เป็นเรื่องของผู้ชายคนหนึ่งที่เป็นนักธุรกิจใจใหญ่ใจบุญ นักธุรกิจคนนี้เคยเล่าในเวทีเสวนาร่วมกับผู้เขียนว่า เขาอยู่ในธุรกิจโทรคมนาคมมาก่อนและติดอันดับต้นๆ มหาเศรษฐีของเมืองไทย ถึงขนาดซื้อเครื่องบินเจ็ทส่วนตัวมาใช้เพื่อบินไปที่ต่างๆ ตามต้องการได้ทันที แต่วันหนึ่งเขาพบสังกรรมเรื่องทางโลก เมื่อไปประชุมที่ต่างประเทศ เขาไปเห็นเครื่องบินเจ็ทของเพื่อนแล้วนึกเปรียบเทียบกับเครื่องบินของตนเอง เขาบอกว่า “เครื่องบินของผมจะบินได้อย่างดีที่สุดในประเทศ แต่เครื่องบินเจ็ทของเพื่อนใหญ่กว่าตั้งสามเท่า และไม่ใช่แค่บินในประเทศ บินข้ามทวีปก็ได้” พอกลับมาจากต่างประเทศก็เศร้าเลย เพราะมองเห็นว่าที่ตัวเองมีมันส์เพื่อนไม่ได้ เกิดบทสรุปขึ้นมาในชีวิต มีขนาดนี้แล้วแต่เราก็กังทุกซอกหรือ อยู่ต่อมา เขาถูกคุกคามให้ขายธุรกิจ ถูกคุกคามหนักถึงขั้นความเป็นความตาย หัวโหมงเย็นวันนั้น ขณะที่กำลังถูกคุกคามหนักเขาบอกเพื่อนว่า ให้รอสักครู่เขาขอขึ้นไปทำวัตรเย็นก่อน เพราะตามปกติที่บริษัทของเขามีการทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น สวดมนต์ นั่งสมาธิทุกวัน วันนั้นเมื่อเขา

ขึ้นไปทำวัตร สวดมนต์ นั่งสมาธิ พลันจิตก็สว่างโพล่งขึ้นมา จิตสอนจิตว่า คุณก็มีขนาดนี้แล้ว ทำไมยังมานั่งแบกความเครียด ไหนว่า ทรัพย์สินศฤงคารมันทำให้เรามีความสุข แล้วนี่มันทำอะไรกับคุณ พอจิตสอนจิตแบบนี้แล้ว จากนั้นเศรษฐีคนนี้ก็เดินลงมาและบอกฝรั่งคู่ค้าว่า “ตกลงผมจะขายธุรกิจให้คุณ” ฝรั่งตกใจเพราะขอซื้อมาเป็นปีแต่เขาไม่ยอม ไม่ขาย แต่วันนี้หายขึ้นไปลิบนาที่พอลบลงมาตัดสินใจบอกขายทันที ฝรั่งหายไปสามอาทิตย์ยังไม่ติดต่อกลับมา เขาจึงโทรศัพท์ไปถามว่า “ตกลงคุณจะซื้อธุรกิจของผมไหม” ฝรั่งบอก “ซื้อ แต่พวกเรายังตกใจอยู่ คิดว่าเป็นเกมกลลวงอะไรหรือเปล่า ทำไมคุณถึงตัดสินใจขายได้ง่ายแบบนี้” นักธุรกิจคนนี้บอกว่า “ไม่มีอะไรหรอก ผมรู้สึกว่าคุณต้องพอ เพราะถ้าผมทำต่อไป มันไม่จบแน่”

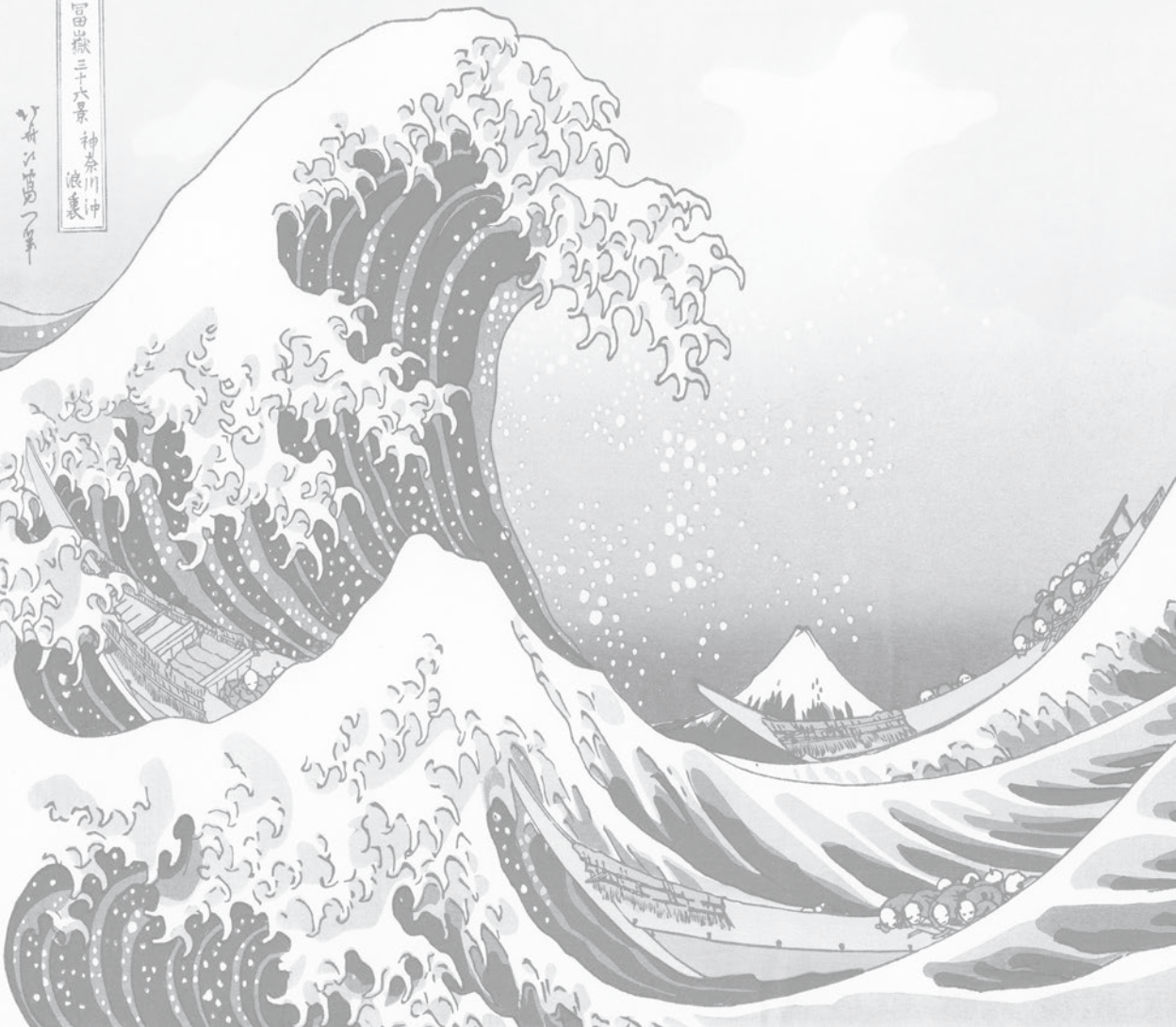
นี่คือตัวอย่างของคนที่รู้จักพอ ถ้าเราพอรู้จักพอแล้ว ความสุขก็จะตามมา แต่ถ้าเราไม่รู้จักพอ ใจจะแห้งเกรียม ไม่มีความสุข แบบนี้ถึงจะมีเงินไม่รู้เท่าไรก็ยิ่งทุกข์ เพราะยังต้องแสวงหาเงินมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อตอบสนองของความอยากที่ไม่มีวันหยุด ความโลภหรือความอยากของคนนั้น ไม่ต่างอะไรกับไฟ ที่ยิ่งเติมเชื้อ แทนที่จะยิ่งอึม ยิ่งพอ เปลา่เลย ยิ่งเติมเชื้อ กลับยิ่งลุกโพล่งเพิ่มขึ้น มีกำลังมากขึ้น ไม่อึม ไม่พอ ไม่จบ คนที่ไม่รู้เท่าทันธรรมชาติของความโลภ จึงถูกความโลภหลอกล่อให้หาเงิน หาทอง ไม่จบไม่สิ้น ชีวิตนี้ทั้งชีวิต แทบไม่ได้ทำอะไรอย่างอื่นที่มีความหมาย จึงเป็นได้อย่างดีก็แค่ทาสของความโลภคนหนึ่ง ซึ่งข้อดีก็มีอยู่เพียงว่า คุณมีเงินมากกว่าคนอื่น ชีวิต

สะดวกสบายกว่าคนอื่น แล้วก็มีคำว่าเศรษฐกิจ มหาเศรษฐกิจมาแปะอยู่ตรงหน้าชื่อ แต่ชีวิต
ของคนเรานั้น มีแก่นสารอยู่เพียงแค่นี้หรือ

เราเกิดมาเพื่อหาเงิน ครอบครองเงิน ใช้เงิน ปั่นเงิน เงินต่อเงิน ตกเป็นทาสของ
เงิน ชีวิตของเราถูกออกแบบมาเพื่อสิ่งนี้แน่หรือ ?

富田嶽三十六景 神奈川沖
波裏

江戸 富田嶽三十六景

ความทุกข์ ๓ ระดับ

จากเรื่องของของนักธุรกิจที่เล่ามานี้ สรุปได้ว่า ความทุกข์ในชีวิตของคนเรามี ๓ ระดับ คือ

๑. **ทุกข์เพราะไม่มี** คือ ความทุกข์ที่เรียกว่าความยากจนนั่นเอง
๒. **ทุกข์เพราะมีแต่ไม่พอ** คือ ความทุกข์ที่เกิดจากความไม่พอใจในสิ่งที่มี มีแล้วก็ยังคงอยากมีอีกต่อไปไม่จบสิ้น
๓. **ทุกข์เพราะมีแต่ไม่เท่า** คือ ความทุกข์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่นที่มีมากกว่า พอเปรียบเทียบแล้ว พบว่า ตัวเองยังมีไม่เท่ากับที่เขามี ก็ทุกข์

ริกกีเฟลเลอร์ มหาเศรษฐีคนสำคัญระดับโลกชาวอเมริกา ได้เขียนบอกเล่าเอาไว้ หลังจากมีเงินเป็นหมื่นล้าน เขาบอกว่าทรัพย์สินเงินทองของมหาเศรษฐีควรถูกรวบรวมไว้

นำไปใช้ในการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ เก็บไว้เท่าที่จำเป็น ที่เหลือให้ แจกจ่ายแบ่งปันออกไป ไม่ใช่ว่าหามาแล้วก็เก็บอย่างเดียว ไม่มีการแบ่งปัน ออกไปเลย เหมือนปีเซียะของจีน คนไทยชอบเช่ามาบูชา เพราะปีเซียะไม่มีทวาร สำหรับถ่ายออก คนจีนก็บูชา คนไทยก็บูชา เอามาตั้งไว้หน้าร้าน ถือคติว่าเมื่อเงินไหล เข้ามาแล้ว ไม่ต้องไหลออกไป หลักคิดอย่างนี้แม้จะทำให้รู้จักเก็บรู้จักออม แต่ถ้า ยึดติดถือมั่นมากก็ทำให้เป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว แบ่งปันแก่ใครไม่ได้ ให้แก่ใครไม่เป็น **มีแนวโน้มที่จะยึดติดว่าทรัพย์สินคือคุณค่าสูงสุดของชีวิต** แล้วมองข้ามคุณค่า ด้านอื่นๆ ไป ทางพุทธศาสนาเมื่อสอนเรื่องการหาเงินท่านจึงไม่ได้สอนแค่หาและเก็บ แต่สอนว่า รู้จักหา รู้จักเก็บ รู้จักใช้ รู้จักให้ รู้จักเปลี่ยน (เป็นบุญ เป็นคุณภาพชีวิต เป็นภาณิบำรุงสังคม และอุดหนุนคุณความดีให้สังคมมีธรรม) และรู้จักปล่อยวาง อย่างเป็นนายของทรัพย์สิน

เงินนั้น พระพุทธเจ้าท่านตรัสเรียกด้วย ๒ ชื่อ คือ

๑. ปัจจัย

๒. อสรพิษ

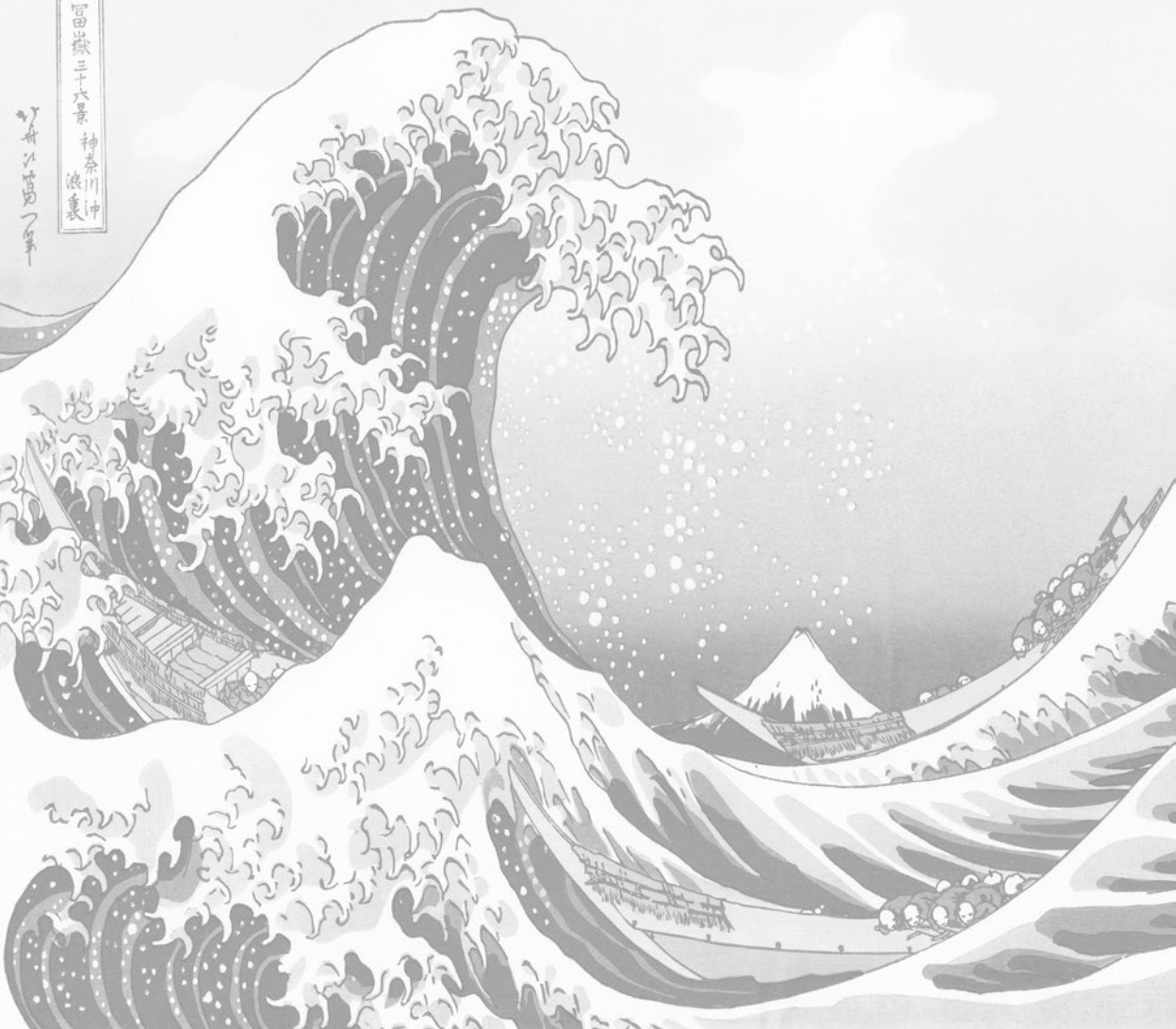
ถ้าเรารู้จักใช้เงิน เงินจะเป็นปัจจัย เพราะปัจจัยก็คือเครื่องอำนวยความสะดวกของชีวิต เป็นต้นว่า พอมีเงินแล้ว ก็ทำให้มีเครื่องอุปโภคบริโภคพร้อม

มีบ้าน มีรถ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เจ็บป่วยก็มียารักษา ลูกหลานเกิดขึ้นมาก็ส่งเขาไปเรียนในโรงเรียนชั้นนำ เข้าสังคมคนก็นับถือ อยากทำบุญก็ได้ทำเต็มที อยากช่วยเหลือสังคมก็ไม่ต้องเป็นกังวล

อยากเดินทางท่องเที่ยวในหรือต่างประเทศก็ทำได้ไม่ติดขัด แต่ถ้าใช้เงินไม่เป็น เช่น มีเงินมากมายแต่ก็หวงไว้คนเดียว ไม่ยอมแบ่งสรรปันส่วนให้ดี การทำอย่างนี้ก็ทำให้คนตำหนิว่าเป็นคนตระหนี่ ถึเหนียวทำให้ชื่อเสียงในทางเสียหายฟุ้งกระจายออกไป หรือแบ่งเหมือนกันแต่แบ่งอย่างไม่ยุติธรรม ก็ทำให้พี่น้องทะเลาะกัน เช่นฆ่ากันเพราะแย่งทรัพย์สินสมบัติกลายเป็น คี๋สหายเลือด หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นที่เฟื่องเลี้ยงของพวกมิจฉาชีพ หรือบางทีก็นำเงินที่มีไป ลงทุนในธุรกิจที่ไม่ถูกกฎหมายทำให้ถูกครหาถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุมคุมขัง หรือนำเงินนั้นไปเล่นการพนันจนชื่อเสียงในทางไม่ดีเป็นที่เลื่องลือ และ/หรือไม่รู้จัก บริหารจัดการเงินอย่างมืออาชีพทำให้ธุรกิจล้มสลายกลายเป็นคนล้มละลาย ทุกข์หนักหนาสาหัสจนล้มเจ็บปางตาย หรือถึงแม้มีเงินมากมาย แต่ก็ยังละโมภไม่มี ที่สิ้นสุด หายใจเข้าออกก็ยังคงคิดถึงแต่เงิน เงิน เงิน ทำให้ตัวเองสยบยอมอยู่ใต้อำนาจ เงิน จิตใจไม่โปร่งโล่งสดใส อยู่ที่ไหนก็เป็นกังวล ถ้าใช้เงินไม่เป็นคุณแก่คุณภาพชีวิต อย่างนี้ เงินจะมีค่าเป็นอสรพิษที่กัดเจ้าของ กัดกินคุณงามความดี กัดกินคุณภาพชีวิต ถึงมีเงินแต่ก็ยากจนความสุข

富田獄三十六景 神奈川沖
波裏

富田獄三十六景

ความเข้าใจพื้นฐานเพื่อบริหารเงิน บริหารชีวิต

การหาเงินเป็นกิจกรรมที่ริบเอาเวลาส่วนใหญ่ในชีวิตของเราไปถึงสองในสาม เป็นเครื่องมือที่ความโลภใช้เป็นเวทีแสดงตัวอย่างโดดเด่นเห็นชัดที่สุด ถ้าไม่รู้จักระบบจัดการการหาเงิน ใช้เงินให้ดี ชีวิตที่อุดมด้วยศักยภาพมากมายหลายด้าน ก็จะถูกนำมาใช้เพียงด้านเดียว คือ ด้านการเป็นนักล่าหาเงินอย่างเป็นทางการ ส่วนศักยภาพของชีวิตด้านอื่นก็จะถูกละเลย ไม่มีโอกาสได้พัฒนาให้เกิดคุณค่าสมกับที่ได้อัปเดตมาเป็นมนุษย์ การที่เราจะสร้างดุลยภาพระหว่างเงินกับคุณภาพชีวิตนั้น เราจะต้องรู้เท่าทันสังขารของชีวิตอย่างน้อย ๓ ประการดังต่อไปนี้ไว้เป็นภูมิรู้พื้นฐานเสียก่อน เพราะเมื่อเข้าใจว่า “๑ ชีวิต” มี “๓ สังขาร” เหล่านี้ คอยเป็นบริบทแวดล้อมอยู่ด้วยแล้ว เราจะ

ว.วชิรเมธี

สามารถวางแผนในการหาเงินและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพที่พึงประสงค์ได้อย่าง
ลงตัว ไม่สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป

สังขธรรมข้อที่ ๑ ความโลภไร้ขีดจำกัด

จากตัวอย่างที่กล่าวมา ทำให้เราพบความจริงว่า ธรรมชาติของความโลภนั้น
ไร้ขีดจำกัด ความโลภเหมือนแม่น้ำที่ไม่เคยเต็มฝั่ง พร่องอยู่เป็นนิตย์เหมือนตุ่มที่
รั่วซึมจากข้างล่าง เป็นทศนิยมที่ไม่รู้จักจบ เป็นเส้นขอบฟ้าที่เพียรออกเดินทางอย่างไรก็
ก้าวไปไม่เคยถึง เป็นมหาสมุทรที่มองไม่เห็นฝั่ง เป็นไฟที่ไม่เคยอ้อมด้วยเชื้อ เป็นปาก
ที่ไม่เคยหยุดหิว และเป็นลำไส้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด ธรรมชาติของความโลภคือความไม่อึด
ไม่พอ ไม่เต็ม ไม่ตัน ไม่จบ ถ้าใช้เราเวลาทั้งชีวิตเพื่อหาเงิน หาทรัพย์สินสมบัติ มาบ่อนแก่
ความโลภโดยหวังว่า วันหนึ่ง ความโลภนี้คงได้รับการเติมเต็ม เมื่อเต็มแล้ว เราคงได้
หยุดไปทำอย่างอื่นกันเสียที ความเข้าใจอย่างนี้ ก็นับว่าเป็นความเขลาอย่างยิ่ง เพราะ
ความจริงก็แสดงตัวให้เห็นชัดๆ อยู่แล้วว่า ต่อให้คนที่มั่งเงินมหาศาลอย่างพระเจ้า
มันธาดูในชาติกซึ่งได้ครองความเป็นใหญ่ในฐานะพระเจ้าจักรพรรดิ ๔๔,๐๐๐ ปี และ
สวรรคตอีกสองชั้นๆ ละ ๔๔,๐๐๐ ปี หรือมหาเศรษฐีหลายล้านล้านดอลลาร์สหรัฐที่มีอยู่
ทั่วโลกก็ยังไม่ปรากฏว่าเขาเหล่านั้นบอกว่าพอแล้ว มีแต่จะยิ่งมีก็ยิ่งอยากเพิ่มมากขึ้น
ทุกที ธรรมชาติของความโลภเป็นอย่างนี้ ยิ่งเติมยิ่งไม่เต็ม ถ้ารู้ไม่ทัน ไม่บ่ลึกลับตัวออก
มาจากโลภวิถี เราก็จะเอาเวลาอันแสนสั้นของชีวิต และสังขารอันแสนเปราะบาง ไป

สังเวียให้แก่วามโลกอยางน่าสมเพชเป็นอย่างยิ่ง

สังธรรมข้อที่ ๒ เรามีสเวลาจำกัด

เวลาในโลกนี้ของมนุษย์นั้นแสนสั้น ดังท่านเปรียบไว้ว่า ชีวิตสั้นนักไม่ต่างอะไรกับสายฟ้าแลบ ไม่ต่างอะไรกับหยาดน้ำค้าง ไม่ต่างอะไรกับพุ่มพองของหยดน้ำฝน ไม่ต่างอะไรกับพยับแดด หรือไม่ต่างอะไรกับตอมน้ำที่เดือดอยู่บนกะทะ เวลาแสนสั้นอย่างยิ่งของชีวิตเช่นนี้ ถ้าเราไม่จัดสรรให้ดี แต่เอาไปใช้ในการวิ่งตามสนองความโลภ ความอยากสารพัดสิ่งร่อยแปดพันเก้าทุกคืนทุกวัน สุดท้าย เราก็แทบจะไม่ได้ทำอะไรที่เป็นแก่นสารสำคัญเลยในชีวิตนี้ นับแต่เกิดความตายก็ไล่กวอดเข้ามา เงินก็ต้องหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ลูกเมียก็ต้องเลี้ยงดู ความดีก็ต้องรีบสร้าง ความป่วยไข้ก็มาเตือนญาติพี่น้องก็รอให้รับผิดชอบ ภารกิจทางสังคมก็ต้องแบกหาม บุญคุณของมารดาบิดาก็ต้องทดแทน อนาคตของลูกหลานก็ต้องรอให้ช่วยวางรากฐาน ชีวิต ยังมีสิ่งสำคัญอีกมากมายให้ต้องทำ หากบริหารจัดการไม่ดี ทั้งชีวิตคิดแต่จะวิ่งตามความอยากเพียงอย่างเดียว ชีวิตจะเป็นหมัน ขาดทุน และไม่คุ้มค่างกับการได้เกิดมาเป็นมนุษย์

สังธรรมข้อที่ ๓ ทรัพย์ากรมีจำกัด

ทรัพย์ากรในโลกมีอยู่อย่างจำกัด แต่ความอยากไร้ขีดจำกัด การวิ่งตามความอยากทำให้ต้องสิ้นเปลืองทรัพย์ากรมาก ยิ่งคนอยากมากสิ่งแวดล้อมก็ถูกทำลายมาก แร่ธาตุ พืชพันธุ์ ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แผ่นดิน อากาศ อาหาร สรรพสัตว์ พลังงานที่อยู่

ได้ดินหรืออยู่ในทะเล ก็จะถูกซุด ถูกคั้น ถูกสับ ถูกถลุง ถูกบริโภคให้สิ้นเปลืองในอัตรา
ที่มากขึ้นพ้นประมาณ พอทรัพยากรถูกนำมาผลิต ถูกนำมาบริโภคอย่างขาดสติ ก็จะทำให้โลกเกิดวิกฤติมากมายหลายด้านทั้งวิกฤติอาหาร วิกฤติน้ำ วิกฤติอากาศ วิกฤติพลังงาน วิกฤติที่อยู่อาศัย ฯลฯ โลกและทรัพยากรที่ถูกทำลายอย่างรวดเร็วเพื่อสนองความอยากอย่างไม่มีความหมาย ก็จะมีสภาพเป็นบ้านของมนุษย์ที่รວวันฝุงอย่างรวดเร็ว ยิ่งคนถูกกระตุ้นให้ออยาก โลกและทรัพยากรก็ยิ่งเคราะห์ร้าย แต่ผลสุดท้ายมนุษย์ก็เป็นผู้รับกรรม ความพยายามที่จะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ดี ความพยายามที่จะหาวิธียุติการปล่อยก๊าซพิษที่เป็นตัวก่อปัญหาภาวะโลกร้อนก็ดี ความพยายามที่จะแสวงหาพลังงานทางเลือกมาบริโภคก็ดี กระแสทุนนิยมเชิงสร้างสรรค์และเศรษฐศาสตร์ทางเลือกก็ดีที่กำลังเป็นที่สนใจอยู่ในเวทีโลก เหล่านี้คือสัญญาญที่มนุษย์ก็รู้ดีว่า โลกใบนี้กำลังตกอยู่ในอันตรายจากการถูกบริโภคอย่างขาดสติมากเพียงใด การตระหนักรู้ในข้อจำกัดของทรัพยากร จะทำให้เรามีสติ หาวีธีลดความโลภของตัวเองลง พัฒนาความอยากอย่างมีคุณภาพขึ้นมาแทนที่ และมีจิตยินดีในการแบ่งปันได้มากขึ้น

วิธีบริหารจัดการความโลภ

ในเมื่อความโลภไร้ขีดจำกัด ทรัพยากรจำกัด และวันเวลาในชีวิตของเราก็แสนสั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า “ชีวิตสั้น แต่ตัณหายาว” ในสภาพเช่นนี้ ถ้าบริหารจัดการไม่ดี เราจะเอาเวลาที่แสนสั้นไปวิ่งตามกิเลสที่แสนยาว เราจะตายก่อนที่กิเลสจะเต็ม จะยอมเป็นแบบนี้หรือไม่ เราต้องรู้ให้เท่าทันธรรมชาติของกิเลส แล้วจากนั้นจะบริหารจัดการอย่างไรต่อไป ก็เป็นเรื่องของภาคปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่ ๓ วิธีคือ

๑. **รู้เท่าทันธรรมชาติของความโลภ-ออกจากวิถีการบริโภคแบบเป็นทาส**
ธรรมชาติของความโลภหรือตัณหา มีลักษณะ “ไม่มีที่สิ้นสุด” ตามพุทธพจน์ที่ว่า “อิจฺจํ หิ อนนฺตโคจฺรํ” (ความอยากไม่มีที่สิ้นสุด) หรือ “เต็มอย่างไรก็ไม่เต็ม” ตามพุทธพจน์ที่ว่า “นตฺถิ ตณฺหาสมา นทึ” (แม้ว่าเสมอด้วยตัณหา ไม่มี) การรู้ทันธรรมชาติ
ว.วิชรมณี

ของความเป็นจริงที่ไม่มีจุดจบ แต่ชีวิตของเรานั้นมีจุดจบ จะทำให้เรา ไม่เอาเวลาอันมีอยู่อย่างจำกัดของชีวิต ไปอุทิศให้กับการวิ่งไล่ตามความอยากอย่างสุดโต่ง แต่จะทำให้เรา รู้จัก “อยากแต่พอดี” หรือสะกดคำว่า “พอดี” ให้ตัวเองได้ในเวลาอันสมควร ไม่หมกมุ่นวุ่นวายอยู่กับการตกเป็นเบี้ยล่างของความอยากอย่างหน้ามืดตามัว แต่จะรู้จักอยาก รู้จักต้องการ รู้จักแสวงหาปัจจัยพื้นฐานแห่งชีวิตเท่าที่จำเป็น เน้นที่แก่นสาร เรื่องไหนที่เป็นเปลือกสลัดทิ้งไป แล้วนำวันเวลา พลังงาน พลังความคิด สติปัญญา มาพัฒนาตน พัฒนาชีวิตให้เจริญงอกงามในด้านอื่นๆ ต่อไป

การรู้ทันธรรมชาติของความโลภว่าไร้ขีดจำกัด (unlimited wants) และการวางท่าทีต่อความโลภนี้ เป็นจุดต่างที่มีนัยสำคัญระหว่าง**เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก** กับ**พุทธเศรษฐศาสตร์**ด้วย เพราะในเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้นพอรู้ว่ามนุษย์มีความต้องการก็ทำได้อย่างดีแค่กระตุ้นให้มนุษย์อยากต่อไปเพื่อจะได้บริโภคสินค้าและบริการได้มากๆ อันส่งผลดีต่อระบบตลาดและธุรกิจ หรืออย่างดีกว่านั้นก็แค่ให้มนุษย์รู้จักเลือกบริโภคอย่างมีคุณภาพ และกระตุ้นให้บริโภคต่อไปให้มากขึ้นๆ แต่พุทธเศรษฐศาสตร์พอรู้ว่า ธรรมชาติของความโลภไร้ขีดจำกัด ก็สอนให้มนุษย์

- (๑) รู้ทันตามความเป็นจริง ไม่ปล่อยมนุษย์ไว้กับสัญชาตญาณ
- (๒) แนะนำให้มนุษย์พัฒนาความต้องการทางปัญญาขึ้นมาแทนตัณหา
- (๓) เสนอทางเลือกด้วยการสอนให้มนุษย์ผลิตและบริการอย่างมีสติ

(๔) เสนอทางสายใหม่ว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะเป็นอิสระจากความอยากร และ
สภาวะนี้ทุกคนสามารถทำได้ถ้ามีการศึกษาอย่างถูกต้อง

พุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist Economics) มองมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์
(Economics as if People Mattered) ไม่ได้มองมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจจัยของ
การลงทุนทางธุรกิจ (เพียงมิติเดียว) เพราะมนุษย์มีศักยภาพมากกว่านั้น และมนุษย์
ควรพัฒนาไปให้ไกลกว่าการมีชีวิตอยู่เพื่อสนองสัญชาตญาณการกินอยู่ที่คนส่วนใหญ่
ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ของชีวิต นอกจากนี้แล้วพุทธเศรษฐศาสตร์ยังเสนอว่ามนุษย์ยังต้อง
บริโภคอาหารทางจิตวิญญาณ (มโนสัญเจตนาหาร) อีกด้วย ไม่ใช่แค่บริโภคเพื่อความ
อยู่รอดทางกายเท่านั้น แต่ต้องเป็นการบริโภคเพื่อความอยู่ดีและช่วยให้คนอื่นมีชีวิตที่ดี
ยิ่งขึ้นไปอีกด้วย และสุดท้าย ก็คือ ให้เป็นไต่จากการตกเป็นทาสของการบริโภค ด้วย
การบริโภคอย่างมีสติ บริโภคด้วยการคำนึงถึงคุณค่าที่แท้ของสิ่งที่บริโภค รวมทั้งสอน
ให้รู้จัก “เลือก” และ “เลิก” บริโภคอย่างมีปัญญา เช่น สอนให้เลือกบริโภคแต่อาหาร
ที่มีคุณค่าทางโภชนาการและแนะนำให้รู้จักกับประทานอาหารเพียงสองมือสำหรับ
ผู้ต้องการฝึกหัดขัดเกลาดนให้มีกิเลสเบาบางด้วยการสมาทานศีล ๘ การไม่บริโภค
มือเย็นของผู้สมาทานศีล ๘ กลับมีคุณค่าต่อกายและใจมากกว่าการบริโภคตามความ
ต้องการของร่างกายเสียอีก ทั้งนี้ ไม่ว่าจะป็นคุณค่าต่อร่างกาย หรือคุณค่าต่อจิตใจ
การเติมใจไม่บริโภค ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของความสุข นี้คือ แนวคิดแบบ

พุทธเศรษฐศาสตร์ที่พุทธศาสนาเสนอต่อโลก และทำให้โลกต้องหันมาพิจารณาว่า การบริโภคนิยมแบบเดิมที่เป็นกันมานั้น ไม่ควรเป็นทางเลือกเดียวสำหรับมนุษยชาติอีกต่อไป การไม่บริโภคนิยมก็ควรเป็นทางเลือก ทางหลัก และทางรอดของมนุษยชาติด้วยเช่นกัน

อนึ่ง มีสิ่งที่ควรกล่าวย้ำไว้ในที่นี้ด้วยก็คือ การบริโภคนิยมอย่างมีสติในฐานะที่เป็นศีลอย่างหนึ่งในพุทธศาสนา (ปัจจัยสันนิสสิตศีล) ยังเป็นวิธีที่จะทำให้ทรัพยากรในโลกนี้ ถูกบริโภคอย่างคุ้มค่า ด้วยท่าทีที่เต็มไปด้วยความเคารพ อ่อนน้อมถ่อมตน ชะลอความเสื่อมของทรัพยากรไม่ให้ถูกนำมาปรนเปรอความอยากของมนุษย์อย่างหน้ามืดตามัว ลดปัญหามลภาวะทางอากาศและช่วยทำให้โลกนี้มีอายุยืนยาว โลกคือบ้านของมนุษย์ ไม่เสื่อมเร็วอย่างที่กำลังเป็นอยู่ การบริโภคนิยมอย่างมีสติเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอช่วยยืดอายุให้ทรัพยากร ให้โลก หากแต่เป็นการยืดอายุให้เผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติไม่ให้เกิดกาลแตกดับอย่างรวดเร็วเพราะสงครามแย่งชิงทรัพยากร อาหาร และพลังงานอีกด้วย

๒. พัฒนาความต้องการ

ความอยากในชีวิตของคนเรานั้นมี ๒ อย่าง อย่างที่หนึ่งเป็นความอยากเชิงลบที่เราเรียกกันว่า "ความโลภ" หรือ "ตัณหา" อีกอย่างหนึ่งเป็นความอยากเชิงบวกที่เรียกว่า "ฉันทะ" คนทั่วไปมักยอมตนให้ตกเป็นทาสของโลกะหรือตัณหา พอได้สนองตัณหา ก็มีความสุข แต่ทางพุทธศาสนาท่านเสนอว่า นอกจากการได้สนองตัณหาจะมีความสุขแล้ว การได้สนองความต้องการด้านปัญญา ด้านการทำคุณงามความดี ด้านการช่วย

เหลือก็อยู่กับคนอื่น หรือการทำงานอดิเรก ก็เป็นความสุขเหมือนกัน หรือยิ่งไปกว่านั้น คือ การไม่มีตัณหาให้สนอง ก็นับว่าเป็นความสุขขั้นสูงสุด ซึ่งทัศนะอย่างนี้ ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชาวตะวันตก ซึ่งมีวิถีคิดแบบเสรีนิยมที่เชื่อมั่นกันว่า มนุษย์มีเสรีที่จะใช้ชีวิตตามแต่จิตปรารถนา อันเป็นต้นตอของลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดโต่ง การปล่อยตัววิ่งตามตัณหา ก็จึงเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งที่พวกเขาเชื่อมั่นว่า เป็นสิ่งที่ดี แต่ในโลกตะวันออกของเรา ซึ่งมีพุทธศาสนาเป็นแกนของอารยธรรมนั้น กลับสอนต่อไปว่า การสนองตัณหา ทำให้มีความสุขก็จริง แต่เป็นความสุขที่ไม่จริง ไม่เที่ยงแท้ ไม่ประเสริฐ เป็นความสุขที่มาพร้อมกับความเป็นทาส คือ เราจะตกเป็นทาสของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่ได้รับการปรนเปรออย่างขาดสติตลอดไปไม่จบสิ้น สุขแท้ตามแนวของพุทธศาสนา คือ ความสุขที่ไม่เกิดจากการสนองตัณหา แต่เป็นความสุขจากการเป็นอิสระจากตัณหา หรือจากการหมดตัณหา (ตณฺหฺกฺขโย) ไปเลย

อย่างไรก็ตาม สำหรับปุถุชนทั่วไป จุๆ จะให้เป็นอิสระจากตัณหาหรือความโลภย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย ในเบื้องต้น จึงขอแนะนำให้ผู้จักพัฒนาตัณหา หรือพัฒนาความต้องการไปพลางๆ ก่อน เมื่อสติปัญญาแก่กล้าแล้วค่อยยกระดับขึ้นไปอีกขั้นหนึ่งคือการปฏิบัติเพื่อเป็นอิสระจากตัณหาโดยตรงด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน

อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ความอยากนั้นมีสองประเภท คือ ความอยากฝ่ายบวกหรือความอยากฝ่ายดีที่เรียกว่า “ฉันทะ” และความอยากฝ่ายลบหรือความ

อยากฝ่ายไม่ดี ฝ่ายก่อปัญหา ฝ่ายยึดติดคือมันสำคัญหมาย ฝ่ายอยากครอบครองเป็นเจ้าของทุกสิ่งทุกอย่างอย่างไม่ยอมปล่อยให้ลงไม่ยอมปลงให้เป็น ที่เรียกว่า “ตัณหา” (โลภะ)

ความอยากทั้งสองอย่างนี้ มีความแตกต่างกันตรงที่ ความอยากฝ่ายดี เป็นความอยากที่เกิดจากปัญญา หรืออยากให้สิ่งต่างๆ ดำรงอยู่ในสภาพที่ดีงาม อยากทำอะไรดีๆ อยากสร้างสรรค์พัฒนา (ภาษาบาลีท่านนิยามฉันทะอันเป็นความอยากฝ่ายดีไว้อย่างชัดเจนว่า ฉันทะ หมายถึง “กตตุกมยตาฉนท” = แรงจูงใจใฝ่สร้างสรรค์) ส่วนความอยากฝ่ายลบเกิดจากกิเลสหรือสัญชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์ที่ถูกกระตุ้นให้อยากเพราะตาหู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันแส้อยาก หรือจิตคิดปรุงแต่ขึ้นมา แล้วก็พาให้อยากสิ่งนั้นสิ่งนี้ เป็นความอยากที่ไม่มีปัญญาเป็นตัวช่วย แต่มีอวิชชา คือ ความขาดสติ ความไม่รู้ทันการทำงานของจิตตัวเองที่บงการอยู่ข้างหลัง เป็นความอยากที่มุ่งนำมาสนองตัวตนของตน หรืออยากเพื่อตัวเอง อยากโดยมีตัวตนเป็นศูนย์กลาง อยากอะไรก็ตาม ก็เพื่อที่ตนจะได้สมอยาก สมหวัง สมปรารถนา

เพื่อความเข้าใจง่าย ความอยากทั้งสองอย่างนี้ เราอาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า

ตัณหา คือ ความอยากได้ อยากเป็น อยากทำลาย (=เห็นแก่ตัว)

ฉันทะ คือ ความอยากทำอะให้ดี อยากสร้างสรรค์ อยากพัฒนา (=เห็นแก่ธรรม)

เช่น คนคนหนึ่งเห็นดอกไม้ฝั่ลิลิบาน แล้วรู้สึกสดชื่นรื่นรมย์ที่เห็นดอกไม้ฝั่ลิลิบาน

พอจิตพอใจที่จะให้ดอกไม้ที่บานอยู่อย่างนั้นบนต้นต่อไป ก็มีความสุขแล้ว ความอยากให้ธรรมชาติยังคงความงามตามธรรมชาติอย่างนี้ ถือว่าเป็น “ฉันทะ” คือ ความอยากฝ่ายดี

แต่อีกคนหนึ่ง เห็นดอกไม้ผลิบานแล้ว เกิดความอยากจะได้ขึ้นมาชื่นชมเป็นของตัวเอง จึงเดินเข้าไปเด็ดมาปักแจกันส่วนตัวทันที ความอยากที่มีการทำเพื่อ “ตัวเอง” อย่างนี้ เป็นตัณหา

หรือชาวบ้านสองคนเดินทางเข้าไปในป่าลึก คนหนึ่งเห็นต้นไม้ใหญ่แล้ว คิดว่า ที่ป่านี้เป็นป่าดงดิบอยู่ได้ก็เพราะมีต้นไม้ใหญ่อย่างนี้มากมาย เราจึงควรจะช่วยกันรักษาป่าเอาไว้ให้ดีที่สุด ธรรมชาติจะได้อุดมสมบูรณ์ไปตราบนานเท่านาน ความอยากให้ต้นไม้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ต่อไป อย่างนี้จัดเป็น “ฉันทะ”

แต่ชาวบ้านอีกคนหนึ่งพอเห็นต้นไม้ใหญ่ในป่าลึกล้วนแต่ต้นโตๆ ทั้งนั้น ก็คิดขึ้นมาว่า ถ้าตัดแต่ละต้นไปขาย คงได้เงินไม่น้อยเลย ความอยากอย่างนี้จัดเป็น “ตัณหา”

หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง นักศึกษาสองคนกำลังมองหาสถาบันการศึกษาที่ตนจะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คนหนึ่งอยากศึกษาต่อเพราะรู้สึก ว่า เพื่ออะไร ในที่ทำงานล้วนจบปริญญาโทกันทั้งนั้น ถ้าตัวเองยังไม่ศึกษาต่อ ก็รู้สึกน้อยหน้า เวลาเข้าสังคมก็รู้สึกมีปมด้อย แต่ถ้าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ได้รับปริญญามาอีกสัก

หนึ่งใบ ใครต่อใครก็คงชื่นชมยินดีและเห็นว่า ตัวเองก็เป็นปัญญาชนคนมีการศึกษา มีเกียรติไม่น้อยหน้าไปกว่าใครเป็นแน่ คิดอย่างนี้แล้วจึง ตัดสินใจเรียนต่อ

ส่วนอีกคนหนึ่งมองว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาปัญญาที่สำคัญ หากตนต้องการความเป็นเลิศทางปัญญาและวิชาการ ก็คงต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่จบมาเพื่อจะได้เพิ่มพูนความเป็นเลิศทางปัญญาและวิชาการให้ดีขึ้น เวลาทำงานจริงๆ จะได้ใช้ความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการนั้นมาทำประโยชน์ได้อย่างดีที่สุด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำงานแต่พอดำเนินไปเท่านั้น แต่ปรารถนาอยู่เสมอว่า จะต้องเป็นนักวิชาการที่รู้จริง เก่งจริง เป็นที่พึ่งให้แก่ตนเองและแก่วงวิชาการได้อย่างแท้จริง ความรู้จริง ความเชี่ยวชาญจริงนั้น จะทำให้พัฒนางวงวิชาการในสาขานั้นๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เป็นประโยชน์อันไพศาลแก่เพื่อนมนุษย์

จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่า นักศึกษาคนหนึ่งต้องการศึกษาต่อเพราะค้นหาติดอยู่ในระบบคุณค่าเทียมที่เรียกกันว่าปริญญาเนียม อันหมายถึงการยึดติดว่า การได้รับปริญญาหลายสาขาคือคุณค่าอย่างหนึ่งของชีวิต หรือเป็นโอกาสอย่างหนึ่งในการเลื่อนสถานะทางสังคม ซึ่งค่านิยมนี้เป็นกันอยู่มากในสังคมไทย ด้วยค่านิยมอย่างนี้เวลาศึกษาต่อ จึงไม่มุ่งพัฒนาตัวเองเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศทางปัญญาและวิชาการอันเป็นจุดหมายที่แท้ของการศึกษา แต่มุ่งแค่คว้า ทำอย่างไรก็ได้ให้เรียนจบให้เร็วที่สุดและได้ปริญญามาอวดคนอื่นก็พอ

ส่วนอีกคนหนึ่งมุ่งไปยังคุณค่าโดยตรงของการศึกษา คือ การฝึกหัดพัฒนาศักยภาพของตัวเองให้ดีขึ้น ส่วนเกียรติคุณทางสังคมนั้น ปล่อยให้มันเป็นไปเองโดยอัตโนมัติ ไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญ จะเห็นว่าพอความอยากแบบต้นเหตุเกิดขึ้นมา มันก็มักนำเอาคุณค่าเชิงลบมาด้วย แต่พอความอยากแบบฉันทะเกิดขึ้นมา คุณค่าเชิงบวกก็ตามมา

ฉันทะ จึงเป็นความอยากที่มีรากฐานมาจากปัญญา จากความใฝ่ดีงาม ใฝ่สร้างสรรค์ เกิดขึ้นมาแล้วมีแต่จะทำให้มุ่งไปสร้างสรรค์พัฒนาแต่สิ่งดีงาม สัมกับคำจำกัดความในภาษาบาลีที่ท่านใช้คำว่า “กตตุกมยตาฉนฺท” อันแปลว่า “แรงจูงใจใฝ่สร้างสรรค์, แรงจูงใจใฝ่ทำดี” ส่วนต้นเหตุ นั้น เป็นแรงจูงใจใฝ่บริโภค ใฝ่เสพ ใฝ่สนองความต้องการอันมีสัญชาตญาณและกิเลสคอยบงการให้คิดให้ทำให้อยาก โดยมี “ตัวเอง” เป็นตัวตั้ง เป็นตัวรับผลประโยชน์ เป็นตัวชูงโรง เป็นตัวแสดงเด่นเป็นผู้ออกหน้า

ในระดับการดำรงชีวิตประจำวัน ฉันทะ หมายถึง ความอยากที่มุ่งตรงต่อคุณค่าแท้ของสิ่งต่างๆ ส่วนต้นเหตุ เป็นความอยากในคุณค่าเทียมของสิ่งเหล่านั้น ฉันทะแปลอีกอย่างหนึ่งว่า ใฝ่ดี ใฝ่สูง ใฝ่สร้างสรรค์ ต้นเหตุ แปลอีกอย่างหนึ่งว่า ใฝ่ชัว ใฝ่ตา ใฝ่ตามกิเลส ต้นเหตุและฉันทะแม้เป็นความอยากเหมือนกัน แต่คุณภาพต่างกันดังกล่าวมานี้

เช่น คนที่อยากเป็นแพทย์ เพราะอยากทำงานในโรงพยาบาลหลายที่ ซึ่งจะ

ทำให้มีโอกาสได้เงินมากๆ พอได้เป็นแพทย์แล้ว ได้ทำงานจนมีเงินอย่างที่ต้องการแล้ว ก็มีความสุข

แต่อีกคนหนึ่ง อยากรับเป็นแพทย์เหมือนกัน แต่ไม่ใช่เพราะอยากรับเงินมาก แต่เพราะว่าอยากช่วยคนให้ได้มากๆ ไม่อยากเห็นคนตกทุกข์ได้ยาก เพราะความเจ็บไข้ได้ป่วย อยากรับเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกมีความสุขพอดี มีหลักประกันสุขภาพพื้นฐานที่ได้มาตรฐาน มีชีวิตที่มีคุณภาพ ครั้นได้ช่วยคนแล้ว ก็มีความสุขสมใจเหมือนกัน

จะเห็นว่า ความอยากรับเป็นแพทย์ของคนทั้งสองคนนี้ เป็นความอยากที่ให้ความสุขได้เหมือนกัน แต่ความสุขเพราะความอยากที่เป็นต้นทุนหรือโอกาสนั้น มีความทุกข์เป็นของแถม และบางที่ไม่ประกอบด้วยธรรมชาติ ทางไหนจะทำให้ตนได้เงินก็ทำทั้งนั้น หนึ่ง ที่บอกว่า มีความทุกข์เป็นของแถมก็เพราะพอสมอยากแล้ว มันไม่จบ มันจะกระตุ้นให้อยากต่อไป ออกวิ่งต่อไป เบียดเบียนตนเบียดเบียนคนอื่นต่อไป แต่คนที่มีความสุขเพราะได้ช่วยคนนั้น ครั้นมีความสุขเมื่อได้ช่วยคนแล้ว ครั้นนี้ถึง ก็มีความสุขภูมิใจ ความสุขนั้นก็ขยายเพิ่มขึ้นอีก และเป็นความสุขที่ไม่ต้องไถ่ค่า เป็นความสุขที่ไม่พร่อง แต่เป็นความสุขที่เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว มีแต่จะหล่อเลี้ยงจิตใจให้เบิกบาน อิ่มอยู่ เต็มอยู่ และอยากทำดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป โดยไม่เบียดเบียนใครๆ เลย เห็นคนอื่นมีความสุข เขาก็มีความสุขแล้ว

หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง

นักศึกษาสองคนเลือกเรียนด้านรัฐศาสตร์การเมือง

การปกครอง โดยที่คนหนึ่งอยากเป็นนักการเมือง เพราะเขาได้รับการบอกเล่ามาว่า การเป็นนักการเมืองนั้น เป็นช่องทางที่เต็มไปด้วยสิทธิพิเศษมากมาย มีโอกาสเข้าไปจัดสรรงบประมาณของประเทศ และหากรู้จักวิธีทุจริตอย่างแยบยล ใช้เวลาเพียงไม่กี่ปี ก็สามารถร่ำรวยกลายเป็นมหาเศรษฐีที่มีทั้งเงิน ทั้งอำนาจ ครั้นมีแรงจูงใจมองเห็นจุดที่ “ตัวเอง” จะได้ผลประโยชน์มหาศาลอย่างนี้แล้ว เขาจึงทุ่มเทเรียนหนังสือด้านรัฐศาสตร์ต่อไปจนจบเพื่อให้ได้เป็นนักการเมืองน้ำเน่าอย่างที่ตนเองต้องการ

ส่วนอีกคนหนึ่ง เลือกรเรียนสาขาเดียวกัน แต่ไม่ใช่ด้วยแรงจูงใจเดียวกัน แต่เพราะเขาพิจารณาเห็นว่า การเป็นนักการเมือง คือ การได้เป็นตัวแทนของประชาชนที่เลือกเขาเข้ามา เมื่อได้เข้าไปสู่สภาแล้ว เขาจะตั้งหน้าตั้งตาทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน เขาจะทุ่มเทอุทิศตนรับใช้ประชาชนอย่างดีที่สุด ให้สมกับที่ได้รับควมไว้วางใจให้เลือกเขาเข้าสู่สภา และถ้าหากเป็นไปได้ เขาจะต้องหาวิธีตรวจหาหมายปราบปรามคอร์รัปชันให้มีผลบังคับใช้อย่างศักดิ์สิทธิ์ เพราะไม่อยากจะเห็นการคอร์รัปชันกลายเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักของสังคม ครั้นคิดถึง “ประโยชน์สุข” ที่จะเกิดขึ้นอย่างนี้แล้ว จึงตกลงใจเลือกรเรียนในสาขารัฐศาสตร์ต่อไป คนที่คิดอย่างนี้ พอได้เป็นนักการเมือง ก็จะเป็นคนประเภทคานธี ลินคอร์น หรือแมนเดลา ที่ทำประโยชน์เพื่อประชาชาติจริงๆ ไม่มองหาช่องที่จะทำเพื่อสนองความต้องการของตัวเองเลย

จะเห็นว่า จากที่กล่าวมานี้ นักศึกษาทั้งสองคน ต่างก็มี “ความอยาก” หรือ

“ความต้องการ” ในสิ่งเดียวกัน แต่ “คุณภาพ” ของความอยากหรือความต้องการนั้นไม่เหมือนกัน คนหนึ่งอยากเพราะตัณหาหรือโลภะ (กิเลส) อีกคนหนึ่งอยากเพราะฉันทะหรือปัญญา (ธรรมะ)

คุณภาพของความต้องการ จึงเป็นตัวตัดสินความต้องการที่สำคัญว่าความต้องการอย่างไรไหนเป็นตัณหา อย่างไรไหนเป็นฉันทะ อย่างไรไหนเป็นโทษ อย่างไรไหนเป็นคุณ ในชีวิตของปุถุชนที่ยังมีกิเลส นั้น จะต้องเรียนรู้ที่จะยกระดับความอยากของตนเองจากการตกเป็นทาสของความอยากแบบตัณหาหรือโลภะขึ้นมาเป็นความอยากแบบฉันทะหรือปัญญาให้ได้ ในทางปฏิบัติ จึงขอรวงหลักการไว้ว่า

ทุกครั้งที่เกิดความอยากขึ้นมา ให้ถามตัวเองว่า สิ่งที่เราอยากหรือต้องการนั้นมี “คุณค่าที่แท้จริง” อยู่ตรงไหน แล้วมุ่งไปยังคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้น เช่น ถ้าหากอยากเป็นครู ก็ถามว่า คุณค่าที่แท้จริงของการเป็นครู คืออะไร ถ้าอยากเป็นแพทย์ก็ถามว่า คุณค่าที่แท้จริงของการเป็นแพทย์คืออะไร หรือถ้าอยากมีรถ ก็ถามว่า คุณค่าที่แท้จริงของรถคืออะไร (เช่น ใช้เป็นพาหนะ) ถ้าอยากมีเงิน ก็ถามว่าคุณค่าที่แท้จริงของเงินคืออะไร (เช่น ใช้เป็นปัจจัย) ถ้าอยากมีบ้าน ก็ถามตัวเองว่า คุณค่าที่แท้จริงของบ้านคืออะไร ถ้าอยากในสิ่งใด แล้วพยายามเตือนตนให้มุ่งไปยังคุณค่าแท้ของสิ่งนั้นด้วยปัญญา ความอยากก็จะเป็นกุศล บรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้ของสิ่งที่ตนอยาก เมื่อความอยากได้รับการพัฒนา ชีวิตก็พัฒนาไปด้วย ความสุขก็เกิดตามขึ้นมาด้วย

ถ้าฟังต้นหาล้วนๆ ชีวิตจะเหนื่อยโดยไม่จำเป็นเพิ่มขึ้นอีกไม่รู้กี่เท่าตัว การวิ่งตามต้นหาคือ การขยายทุกข์ที่มีอยู่แล้วตามธรรมดา ให้กลายเป็นทุกข์ก้อนโตของชีวิตโดยไม่จำเป็น

การพัฒนาความต้องการ จึงเป็นวิธีจัดการความโลภได้เป็นอย่างดี ถ้าเรามีความอยาก มีความต้องการในเรื่องใด ลองปรับเปลี่ยนมุมมองต่อความต้องการในเรื่องนั้นๆ จากการที่ปล่อยให้โลภะหรือต้นหนานำ ลองให้ปัญญาমানำดู ก็จะพบว่า เราไม่จำเป็นต้องเป็นอิสระจากความอยากก็ได้ จึงจะมีความสุข แต่เราสามารถมีความสุขได้จากการเปลี่ยนคุณภาพของความอยาก

๓. เปลี่ยนท่าทีในการบริโภคบริโภคปัจจัย ๔

การบริโภคปัจจัยสี่ที่ดีนั้น ต้องบริโภคอย่างมีสติ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาถือเป็นศีลอย่างหนึ่งเรียกว่า “ปัจจัยสันนิสสิตศีล” คือ ศีลที่เกิดจากการบริโภคปัจจัยสี่อย่างมีสติอย่างมีปัญญา เหมือนที่ในสำนวนไทยท่านใช้คำว่า “กินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน” เป็นต้นว่า

อาหารก็บริโภคเพื่อบำบัดความหิวความกระหายให้ร่างกายมีสุขภาพดี ไม่ใช่มุ่งไปที่รสอร่อยแต่ด้วยคุณภาพหรือมุ่งไปที่ราคาแสนแพงตามสมัยนิยม

เสื้อผ้าก็มุ่งไปที่การปกปิดอวัยวะอันก่อให้เกิดความละอาย เพื่อป้องกันคุณหมู่มิรั้น หนาว เพื่อความปลอดภัย เพื่ออยู่ในสังคมอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ

กาลเทศะ ไม่มุ่งไปที่ราคาแพง รสนิยมหรู กำลังทันสมัย อย่างหน้ามิดตามัว

ที่อยู่อาศัย ก็มุ่งไปที่ความเหมาะสมกับความจำเป็น สำหรับการพำนักพักอาศัย สอดคล้องกับฐานะทางการเงินของตน ไม่หน้าใหญ่โตอวดความร่ำรวย สร้างเกินฐานะของตนจนเดือดร้อนวุ่นวาย

ยารักษาโรค ก็มุ่งไปที่ความสบายหายโรคให้สุขภาพดี ไม่ใช่บริโภคเพื่อเป็นเครื่องฟอกเสริมเติมกิเลส อันเป็นเหตุลุ่มหลงในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ซึ่งทำให้ต้องใช้เงินทองมหาศาลสำหรับการบำรุงบำเรอ

หรือ**ปัจจัยอื่น ๆ** เช่น รถก็มุ่งไปที่ประโยชน์ใช้สอยคือเป็นยานพาหนะ ไม่ใช่มุ่งมีไว้ขับอวดใครให้โก้หรู นาฬิกาก็มุ่งไปที่การบอกเวลา ไม่ใช่บอกความอัครฐานทางการเงินจนเกินพอดี กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า จะบริโภคสิ่งใดก็ตาม ให้พยายามเข้าใจถึงคุณค่าแท้ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงของสิ่งที่ตนบริโภค คำนึงถึงความพอดีกับเงินที่มีอยู่ กับฐานะที่แท้จริงของตนในสังคม ไม่เอากิเลสเป็นมาตรฐานในการบริโภค ถ้าบริโภคปัจจัยสี่อย่างมีปัญญา ก็จะทำให้สามารถประหยัดเงินตราได้มาก ไม่ต้องวิ่งวุ่นหาเงินมาปรนเปรอความอยากอันเกิดจากการบริโภคที่เกินพอดี การบริโภคด้วยสติปัญญาอย่างที่กำลังว่ามานี้ เรียกว่า บริโภคด้วยคุณค่าแท้ ส่วนการบริโภคอย่างขาดสติเรียกว่าบริโภคด้วยคุณค่าเทียม

ตัวอย่างหนึ่งของการบริโภคด้วยคุณค่าเทียมที่เด่นก็คือ การบริโภคอุปาทานที่

พ่วงมากับสิ่งที่บริโภค เช่น การบริโภค “ตราสัญลักษณ์” หรือ “Brand” ของสินค้าและบริการชื่อดังอย่างไม่รู้เท่าทัน เหมือนบางคนที่ไม่อยากใช้โทรศัพท์รุ่นใหม่ที่ดีที่สุด ดีที่สุด ทันสมัยที่สุด แพงที่สุด เพราะอยากได้ชื่อว่าเป็นคนที่ทันสมัยที่สุด หรือเหมือนบางคนที่บริโภคสินค้าและบริการบางอย่าง เพราะต้องการประกาศให้ใครต่อใครรู้ว่าตนเป็นชนชั้นที่มีรสนิยม หรือมีมาตรฐานการครองชีวิตที่เหนือกว่าใครๆ อย่างที่เรียกกันว่า เป็นการบริโภคเพื่อสร้างอัตลักษณ์ เพื่อแสดงตัวตน การบริโภคคุณค่าเทียมอย่างนี้ต้องจ่ายด้วยเงินมหาศาล ต้องผลาญเวลาของชีวิตไปไม่น้อย แต่ได้คุณค่าต่อชีวิตจริงๆ ไม่มาก

การบริโภคโดยมุ่งคุณค่าแท้คือการบริโภคที่พึงประสงค์ ส่วนการบริโภคด้วยคุณค่าเทียมคือสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง แต่หากอยู่ในฐานะที่สามารถทำได้ ก็ไม่พึงบริโภคจนเลยเถิดเกินพอดี

๔. นิยามความสุขให้ตนเองใหม่

คนจำนวนมากหลงผิดยึดติดอยู่ในโลกทัศน์ที่ว่า “การบริโภคสินค้าและบริการเป็นเงื่อนไขให้เกิดความสุข ยิ่งบริโภคมาก ยิ่งสุขมาก” โลกทัศน์แบบนี้ กลายมาเป็นค่านิยมบริโภค ที่รีบเอาความสุขไปขึ้นต่อกระแส การบริโภค แล้วคนไม่น้อยก็หลงลืมไปเสียแทบสนิทว่า การมีความสุขนั้น ไม่จำเป็นต้องผูกติดกับการบริโภค หรือการครอบครองวัตถุเสมอไป

พุทธศาสนาเสนอว่า ความสุขมีหลายระดับ เช่น

(๑) **กามสุข** สุขจากการสนองความต้องการทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ความสุขอย่างนี้เป็นความสุขพื้นฐานของปุถุชน วางรากฐานอยู่บนความต้องการตามธรรมชาติ และอยู่ใต้เงื่อนໄໝของกิเลสคือตัณหาเป็นสำคัญ

(๒) **สมาธิสุข** สุขจากความสงบของจิตใจ ถือว่า เป็นความสุขอย่างประณีตที่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ เพียงการฝึกจิตให้อยู่กับความนิ่ง (เอกัคคตา) ความสงบ (สันตา) ความละมุนละไม (ปณีตา) ความเบาสบายหายเครียด (มุตุดา) และความมั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งเร้า (สมาหิตา) คนที่ฝึกสมาธิอยู่เสมอ จึงมีสมาธิสุขเป็นอาหารของใจ เมื่อใจสงบ ผ่องใส สดชื่นรื่นเย็น ความต้องการบริโภควัตถุก็จะน้อยลง ความพึงใจในกามสุขอันเกิดแต่การตามสนองกิเลสก็จางคลายลง สุขเกิดแต่สมาธิจึงเป็นความก้าวหน้าของการแสวงหาความสุข เป็นความสุขที่มีคุณภาพดีขึ้นกว่ากามสุข และเป็นความสุขแบบองค์รวมคือทั้งกาย ใจ และสมองล้วนอยู่ในครรลองของสุขภาวะเหมือนกัน ความสุขชนิดนี้เมื่อองกงามขึ้นมาแล้ว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพชีวิต พฤติกรรม และสติปัญญา นับว่าเป็นความสุขที่ควรปรารถนาของมหาชน

(๓) **นิพพานสุข** สุขจากความหลุดพ้น เป็นอิสระจากการถูกรอบงำของกิเลสอย่างสิ้นเชิง ดังบัวที่ลอยพ้นน้ำ ดังนกที่พ้นกรง ดังสัตว์ที่พ้นโซ่ ดังเนื้อที่พ้นบ่วง ชีวิตมีแต่อิสรภาพทางจิตและปัญญาล้วนๆ ไม่ถูกรังรัดมัดตรึงด้วยความหม่นหมองครองเศร้า

หรือไม่ถูกอดีต อนาคต คอยกดทับให้เป็นกังวลอีกต่อไป มีแต่ความสุข สดชื่น รื่นเริง เบิกบาน ผ่องใส โปร่งเบา สบาย ไม่มีอะไรติดขัดในทางจิตและปัญญาอีกแล้ว เมื่อจิตพบอิสรภาพ ชีวิตจึงมีแต่ความสุขแท้ที่ถาวรล้วนๆ อยู่อย่างนั้นในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ เหมือนพุทธสุภาษิตที่ตรัสว่า

“ไม่ว่าบ้าน ไม่ว่าป่า ไม่ว่าที่ลุ่ม ไม่ว่าที่ดอน
ท่านผู้ไกลกิเลสอยู่ไหน ภูมิภาคนั้นไซ้ระย้อมเป็นสถานอันรื่นรมย์”

นิพพานสุขเป็นความสุขแท้ที่เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว สิ่งแวดล้อมภายนอกไม่ว่าจะมีสภาพเป็นอย่างไร ก็จะไม่ส่งผลต่อสุขภาวะภายในอีกต่อไปแล้ว จิตของผู้บรรลุนิพพานสุขเป็นเหมือนเกาะที่น้ำท่วมไม่ถึง มั่นคง ปลอดภัย เป็นไทเหนือกิเลสประดามีทุกชนิด

ในเมื่อความสุขมีกันได้หลายแบบดังกล่าวแล้ว ดังนั้น เราต้องมานิยามการแสวงหาความสุขในชีวิตใหม่ แล้วเราจะทำอย่างไร ก็มาดูว่าเรามีความสุขจากอะไรได้บ้าง

(๑) **มนุษย์สามารถมีความสุขจาก ‘ความมี’** การมีวัตถุหรือปัจจัยสี่สำหรับบริโภคพร้อม นับเป็นความสุขขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทั่วไป ความสุขแบบนี้ ถือว่า

เป็นความสุขเชิงเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการแอบอิงอยู่กับเงื่อนไขคือวัตถุ ใครมีวัตถุพรั่งพร้อมสำหรับรองรับความต้องการของชีวิตขั้นพื้นฐานได้เป็นอย่างดี คนเช่นนี้ก็ย่อมจะมีความสุข แต่ความสุขจากความมีก็มีข้อเสียหยา คือ เมื่อมีแล้ว หลายคนกลับอยากมีอีก บางคนยังมียิ่งอยาก ยิ่งมีมากยิ่งขึ้นไม่พอ ความ “มี” จะทำให้มีความสุขก็ต่อเมื่อมีแล้ว รู้จักพอดี (มัตตัญญูตา) รู้จักยินดี (สันตมุขี) ความพอดี ความยินดี จึงเป็นคำสำคัญที่คนชอบฝากความสุขไว้กับความมีต้องทำความเข้าใจให้ดี มิเช่นนั้นแล้ว ต่อให้มีเพียงไร ก็อาจไม่มีความสุข

(๒) **มนุษย์สามารถมีความสุขจาก ‘ความดี’** คือ ใครที่รู้สึกว่ามีเงินมากพอแล้ว ก็บอกตัวเองว่าพอแล้ว เท่าที่ก็มีมีความสุขแล้ว เลื่อนตัวเองขึ้นมาหาความสุขจากความดีโดยการอุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม เหมือนบุคคลที่มีชื่อเสียงของโลกหลายคนรู้จัก “เปลี่ยนความดังมาสร้างความดี” เช่น บิล เกตส์ มาก่อตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือชาวโลก เจ็ท ดี ก่อตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เหมือนแอนดรู คาร์เนกี บริจาคเงินสร้างห้องสมุดทั่วโลก เป็นต้น ฉะนั้น

(๓) **มนุษย์สามารถมีความสุขจาก ‘ความรู้’** หรือจากกิจกรรมทางปัญญาอย่างบรรดานักวิชาการทั้งหลาย เช่น **มารี คูรี** กับ **ปีแอร์ คูรี** สองคนนี้เป็นผู้ค้นพบธาตุเรเดียม ซึ่งเป็นธาตุที่สำคัญทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งของโลก ทำให้นักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกพากันตื่นตื่น ผลจากการค้นคว้าวิจัยในสิ่งที่เธอรักทำให้มารี คูรี ได้รับรางวัลโนเบล

ถึงสองครั้ง วันหนึ่ง เมื่อเพื่อนฝูงญาติพี่น้องแนะนำให้เธอจดสิทธิบัตรสิ่งที่เธอค้นพบ แต่เธอไม่ทำ โดยเธอให้คำตอบที่น่ายกย่องมากกว่า “ดิฉันไม่สนใจการจดลิขสิทธิ์ในสิ่งที่ดิฉันค้นพบ เพราะสิ่งนี้เป็นสมบัติของโลก ในชีวิตของดิฉัน หากมีตำราฟิสิกส์ดีๆ อยู่ในมือสักเล่ม นั่นก็เพียงพอแล้วที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข” นี่คือการมีความสุขจากการมีความรู้หรือการใช้ปัญญา หรืออย่างอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ นิยามใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ให้ความสำคัญกับวัตถุและชื่อเสียง แต่มีความสุขกับการแสวงหาความรู้และการคิดค้นสมการที่ตนรักมากกว่า เหมือนที่ท่านกล่าวว่า สำหรับท่านแล้ว ในชีวิตนี้ไม่ต้องการอะไรมากไปกว่าไวโอลินกับหนังสือฟิสิกส์ดีๆ สักเล่ม หรือเหมือนท่านพุทธทาสภิกขุที่มีความสุขกับการค้นคว้าพระไตรปิฎกอย่างไม่ยอมกินยอมนอนเพราะมีความสุขที่ได้ค้นพบแก่นธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจากพระไตรปิฎกแล้วเลือกค้นกลั่นกรองออกมาเป็นธรรมนิพนธ์เล่มใหม่ๆ จนท่านกล่าวว่า ท่านมีหนังสือมากกว่าหนังสือของคนทั้งอำเภอรวมกันเสียอีก

(๔) **มนุษย์สามารถมีความสุขจากการได้ทำในสิ่งที่ตนรัก** เหมือนอย่าง สตีฟ จ๊อบส์ ผู้ก่อตั้งบริษัทแอปเปิล ทั้งยังเป็นนักตรรกศาสตร์ของโลกที่สร้างนวัตกรรมเปลี่ยนแปลงโลกมากมายอย่างคอมพิวเตอร์แมคอินทอช แม็คบุ๊กแอร์ ไอโฟน ไอพอด ไอแพด ไอจูนส์ หรือการเป็นเจ้าของ บริษัทพิกซาที่ผลิตภาพยนตร์แอนิเมชันระดับรางวัล ออสการ์มากมายหลายเรื่องออกมาสู่สายตาของชาวโลก ในหนังสือ “กล้าคิดต่างอย่าง

สตீฟ จ๊อบส์” (THE INNOVATION SECRET OF STEVE JOBS) เล่าถึงปรัชญาในการใช้ชีวิตของสตீฟ จ๊อบส์ ในเรื่องนี้ไว้ว่า

“จ๊อบส์เคยบอกไว้ว่า เมื่อตอนที่เขามีอายุได้ยี่สิบสามปี เขามีความมั่งคั่งมากกว่า ๑ ล้านดอลลาร์ หนึ่งปีให้หลังความมั่งคั่งของเขาพุ่งขึ้นไปเป็นมากกว่า ๑๐ ล้านดอลลาร์ และเป็น ๑๐๐ ล้านดอลลาร์เมื่อเขามีอายุยี่สิบห้าปี น่าประทับใจจริงๆ แต่นั่นไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับเขาเลยเพราะ “ผมไม่เคยทำอะไรเพื่อเงิน การได้เป็นชายที่ร่ำรวยที่สุดในสุสานไม่สลักสำคัญอะไรสำหรับผมเลย แต่การได้พูดกับตัวเองบนเตียงทุกคืนว่าเราได้ทำสิ่งที่วิเศษสุดแล้วนี่สิสิ่งสำคัญ ”

การได้ทำในสิ่งที่รัก เป็นความสุขอยู่แล้วในตัวเอง สำหรับคนที่ค้นพบว่าตนรักอะไรและได้ทำในสิ่งนั้น ความสุขของเขาคือหนทางไม่ใช่ปลายทาง (Happiness is the way) ด้วยเหตุที่ การทำในสิ่งที่รักเป็นความสุข เป็นรางวัลอยู่แล้วในตัวเอง คนชนิดนี้จึงไม่จำเป็นต้องตะเกียกตะกายหาความสุขจากวัตถุบำรุงบำเรอมากมายนัก สตீฟ จ๊อบส์ จึงนิยมใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย แม้มีโอกาสกอบโกยมากมายเพื่อตัวเอง แต่เขาก็ล้มบองข้ามไป เพราะการได้ทำในสิ่งที่รักนั้นให้ความสุขแก่เขาได้มากกว่าการฝากความสุขไว้กับเงินและวัตถุล้วนๆ

สตீฟ วอซเนียก คู่หูของสตீฟ จ๊อบส์ ก็มีโลกทัศน์เช่นเดียวกัน เขาเลือกทำในสิ่งที่รัก ทั้งๆ ที่มีโอกาสกอบโกยจากผลงานของตัวเองได้มากมาย แต่เมื่อค้นพบสิ่งที่ตนรัก

แล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องวิ่งตามความโลภเงินทองอย่างหน้ามืดตามัวเหมือนคนอื่นอีกต่อไป หากจะเปรียบไปก็คงเหมือนกับคนที่ขี่เพชรเลอค่าอยู่ในมือก็ไม่มีอะไรที่จำเป็นต้องตื่นตาตื่นใจกับก้อนกรวดก้อนหินสีสวยอีกต่อไปแล้ว โวชนีย์ยกกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“เงินทองไม่ค่อยมีความหมายสำหรับผมสักเท่าไร ผมนำมันไปบริจาคให้กับองค์กรการกุศล พิพิธภัณฑสถาน เด็กๆ หรือทุกๆ ที่ที่ผมให้ได้ เงินเป็นเหมือนความชั่วร้ายสำหรับผม มันไม่ใช่สิ่งจูงใจที่ผมแสวงหา ผมอยากจะเป็นผมคนเดิมที่ไม่มีแอปเปิล และนี่คือสาเหตุที่ผมกลับไปสอน เพราะหากไม่มีแอปเปิลสิ่งที่ผมจะทำก็คือสอนหนังสือ”

การค้นพบว่าตนเองรักอะไรและได้ทำสิ่งนั้น ทำให้จิตใจคลายความหมกมุ่นในเรื่องความโลภโมโหสัน มุ่งมั่นไปสู่การสร้างสรรค์พัฒนา (ซึ่งเป็น “ฉันทะ” หรือต้นหนาด้านบวก) ไม่เสียเวลาไปกับการวิ่งไล่ล่าหาเงินอย่างไม่จบสิ้นด้วยอำนาจการยั่วร้ายของความโลภ คนที่มีโอกาสตั้งดวงผลประโยชน์หรือกำไรมหาศาลจากอัจฉริยภาพของตนเองมากมายแต่ไม่ทำ ทว่ากลับเลือกทำในสิ่งสร้างสรรค์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติมากกว่า คือ ตัวอย่างอันชัดเจนว่า เราสามารถ “เบี่ยง” ตัวเองออกมาจากวิถีทางการตกเป็นทาสของความโลภได้ ทั้งยังเป็นความเป็นไปได้ที่มาพร้อมกับความสุขที่ประณีตกว่า ดีกว่า สะอาดกว่า โลกสุขหรือความสุขจากการได้ครอบครองสิ่งต่างๆ

อีกต่างหาก

(๕) **มนุษย์สามารถมีความสุขจากความสงบที่เรียกว่าสันติสุขหรือสมาธิสุข** กล่าวคือ การเจริญสมาธิภาวนาด้วยการตามระลึกอยู่กับลมหายใจอย่างมีสติ การเจริญสมาธิภาวนาจะทำให้เกิดความสุขที่ประณีต เป็นอิสระ จิตใจผ่องใส สดชื่น เบิกบาน เกิดความสดชื่นรื่นรมย์ภายในดวงจิต ความสุขที่ประณีตชนิดนี้เมื่อจิตได้สัมผัสแล้ว จะส่งผลให้คลายจากความทุกข์อย่างหยาบที่เกิดแต่การเสพการบริโภคลงมาโดยอัตโนมัติ ยิ่งคนมีความสุขจากจิตที่สงบสุขได้มากเพียงไร ก็จะเป็นอิสระจากการเสพการบริโภคในเชิงวัตถุได้มากเท่านั้น สมาธิสุขเป็นความสุขที่แทบไม่มีต้นทุนเลย แต่ให้คุณค่าต่อชีวิตสูงส่งอย่างยิ่ง ความสุขชนิดนี้เป็นผลดีโดยตรงต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพเงิน

(๖) **มนุษย์สามารถมีความสุขจาก “ความเป็นอิสระจากความอยาก”** ชาวตะวันตกส่วนใหญ่เชื่อกันว่า มนุษย์มีความสุขจากการที่อยากได้อย่างอิสระ อยากอย่างใดอย่างนั้น นับเป็นความสุข ความเชื่อเช่นนี้แม้เป็นความจริง แต่ความสุขที่ได้ นั้นยังมีข้อบกพร่อง เพราะพออยากและได้บำบัดความอยากอย่างที่ยอยากแล้ว แทนที่จะไม่อยากอีก การณ์ก็กลับกลายเป็นว่า พอสมอยากก็อยากอย่างใหม่ขึ้นมาแทนที่ ความอยากขยายตัวออกไปไม่จบเสียที ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมแบบนี้อย่างนี้ ดูเหมือนว่า ความอยากจะเป็นเส้นชัยที่เคลื่อนตัวไกลออกไปทุกที ยิ่งพยายามวิ่งเข้าไปใกล้ยิ่งไม่ถึง ยิ่งสนอง

ความอยากรีบอยากมากขึ้นหรือยิ่งอยากซับซ้อน หรือในบางกรณีพอสมอยากอย่างหนึ่งแล้วก็เบื่อ เบื่อแล้วใช้ว่าจะหยุดอยาก กลับไปอยากอย่างอื่นขึ้นมาแทนที่ กลเกมของความอยากดูเหมือนจะเอาเถิดเจ้าล่อกับมนุษย์ไปเรื่อยๆ ในเงื้อมมือของความอยากมนุษย์เป็นเพียงลูกไก่ในกำมือที่ความอยากจะบีบจะคลายก็อันตรรายทั้งนั้น

คนที่ไม่รู้เดชะานุภาพของความอยาก จึงพยายามจะหาอะไรมาบ่อนความอยากอยู่เรื่อยๆ ยิ่งบ่อนกิเลสที่ชื่อความอยากยิ่งงอกงามเติบโตเป็นทวีตรีคูณ แทนที่มันจะอึด กลับกลายเป็นยิ่งหิวกระหาย ความอยากไม่ต่างอะไรกับไฟ ที่ยิ่งเติมเชื้อ ยิ่งไม่อึด หรือความอยากจึงเป็นนายที่เราต้องวิ่งหาอะไรมาเติม และปรนเปรออยู่ตลอดเวลา กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า **ความอยากเหมือนเนื้อ คนเราเหมือนสุนัขไล่เนื้อ ยิ่งวิ่งไล่เนื้อนั้น ยิ่งไกลออกไป ไล่อะไรก็ไม่ทันและเหนื่อยเปล่า และหากยิ่งวิ่งตามออกไป สุดท้ายก็อาจหัวใจวายด้วยความเหนื่อยอ่อนเข้าสักวัน**

ในพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงสอนว่า การเป็นอิสระจากความอยาก นับเป็นความสุข ส่วนการอยากอย่างเป็นอิสระ เป็นประตูไปสู่ความทุกข์โดยแท้ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความสุขที่เกิดจากความอยากอย่างอิสระเป็นความสุขของคนที่ยกขาขอบปากแผลที่กำลังคัน ยิ่งเกา ยิ่งมันยิ่งคันยิ่งเกา แต่เกาแล้วกลับมีอันตรายเป็นของแถม ส่วนความสุขของคนที่เป็นอิสระจากความอยากนั้นเป็นเหมือนคนที่มีความสุขจากการที่ไม่มีแผลให้เกา เป็นความสุขบริสุทธิ์ สุขแล้วสุขเลยไม่มีผลข้างเคียงเป็นอันตรายให้

กังวล

เราจะอยากอย่างไรอิสระ หรือ จะอิสระจากความอยาก ลองเลือกเอา ทำอย่างไรจึงจะอิสระจากความอยากได้ วิธีที่ดีที่สุด คือการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เมื่อเราตื่นรู้อยู่ทุกขณะแล้ว พื้นที่ในจิตของเราจะเป็นพื้นที่ของสติสัมปชัญญะตลอดเวลา ธรรมชาติของจิตคือรับอารมณ์ได้ที่ละขณะ ถ้าจิตของเรารับอารมณ์แห่งความตื่นรู้ตลอดเวลาอยู่แล้ว ความโลภ ความโกรธ ความหลง จะแทรกตัวเข้ามาไม่ได้เลย

เมื่อเราฝึกจิตด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จิตจะคุ้นชินกับความสุขอ่างประณีตที่เรียกว่า “นิรามิสสุข” (สุขจากการไม่ถูกวางเงื่อนไข) ตัวนิรามิสสุขนี้ เป็นความสุขที่ไม่ได้เกิดจากการวิ่งไล่เต็มความอยาก แต่เป็นความสุขจากการ “หยุดความอยาก” จิตที่อึดอยู่ด้วยปีติสุขจากการภาวนา สดชื่นรื่นเริงอยู่เพราะมีสติสัมปชัญญะคอยหล่อเลี้ยง ไม่หิวกระหายพุ่งชนไปทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เพราะตื่นรู้อยู่ในปัจจุบันขณะ และสว่างไสวอยู่ด้วยปัญญาที่รู้ทันกิเลส เป็นจิตที่สามารถผลิตความสุขได้เอง โดยไม่ขึ้นต่อวัตถุ ความสุขประณีตอย่างนี้ ทำให้มนุษย์ลดการวิ่งไล่ตามความอยาก ถือครองวัตถุเท่าที่จำเป็น มีความสุขที่มาพร้อมกับอิสระภาพ ไม่เอาความสุขของตัวเองไปผนวกกับวัตถุเงินทองข้าวของซึ่งเป็นการมีความสุขแบบเป็นทาส แต่จะมีความสุขที่เป็นไท มีชีวิตที่เรียบง่าย หยุดวิ่ง หยุดอยาก จึงมีเวลามากพอสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้าน

ในชีวิตอย่างนี้ เป็นชีวิตที่ซ้าลง แต่มีความสุขเพิ่มขึ้น และนี่คือชีวิตที่พึงปรารถนา

ในสมัยพุทธกาล เคยมีอดีตพระราชาองค์หนึ่งมาบวช พอบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านมีความสุขมาก ถึงกับเปล่งอุทานว่า “สุขจริงหนอฯ” ภิกษุสงฆ์เข้าใจว่า ท่านรำพึงถึงความสุขเพราะความสมบูรณ์พูนสุขจากความเป็นราชาในอดีต แต่ท่านกลับบอกว่าเปล่าเลย ที่ท่านอุทานว่า สุขจริงหนอนั้น เพราะท่านไม่มีห่วงอะไรให้กังวลต่างหาก นี่คือ ตัวอย่างว่า ความสุขไม่จำเป็นต้องผูกติดกับความมี คนไม่มี (ไม่มีกิเลส, ไม่มีวัตถุมากมาย) แท้ที่จริงแล้ว คือ คนที่สามารถมีความสุขได้อย่างถึงที่สุดต่างหาก เราน่าจะลองหัดเป็นคนมีวัตถุแต่น้อยเท่าที่จำเป็น แต่เป็นคนที่มีความสุขอย่างสมบูรณ์ดูบ้าง หากรู้จักมองความสุขด้วยมุมมองใหม่ บางทีการดำรงชีวิตเพื่อมีความสุขก็อาจไม่ต้องจ่ายด้วยราคาที่แสนแพงเสมอไป

๕. เจริญมรณสติอยู่เสมอ การเจริญมรณสติ หมายถึง การระลึกถึงความจริงของชีวิตว่าสักวันหนึ่งเราจะต้องตาย และเมื่อความตายมาพราก ทรัพย์สมบัติบรรดามีที่สะสมกันมาทั้งชีวิตนั้นเราจะต้องส่งคืนให้โลกนี้ทั้งหมด ไม่มีใครถืออะไรติดมือไปยังโลกหน้าได้เลยแม้แต่ชิ้นเดียว ความข้อนี้อาจสอดคล้องกับพุทธสุภาษิตที่ว่า

“น มียุขมานํ ธนมนุเวติ กิณฺจล
เมื่อตายไป ทรัพย์สินแม้เพียงสักนิด
ก็หาเอาติดตัวไปได้ไม่”

การระลึกถึงความตายเนืองๆ จะทำให้ความโลภกล้าหน้าด่าน (อภิขณาวิสมโลภะ) การสะสมเกินจำเป็น ลดน้อยถอยลง จิตใจจะปล่อยลงปลงได้ ถอยห่างจากความโลภโมโหตันเพราะรู้ทันความจริงเสียแล้วว่า “ครอบครองมากแค่ไหน สุดท้ายก็ต้องไปมือเปล่า” หรือ “สรรพสิ่งคือของใช้ ไม่มีอะไรเป็นของฉัน” เหมือนกวีนิพนธ์ที่เตือนว่า

**“เมื่อเจ้ามามีอะไรมาด้วยเจ้า เจ้าจะเอาแต่สุขสนุกใจ
เมื่อเจ้ามาตัวเปล่าจะเอาอะไร เจ้าก็ไปตัวเปล่าเหมือนเจ้ามา”**

ความโลภ หรือความอยาก เป็นแรงขับ แรงจูงใจ ให้มนุษย์สู้ แส่ เสือกใส่ ตะกายตะเกียก ดิ้นรนไขว่คว้า แสวงหา สะสม ครอบครอง ภายใต้บังคับการของความโลภ หรือความอยากชีวิตของมนุษย์ต้องผ่านพบทั้งความสุขความทุกข์เคลุกเคล้าปะปน สุขๆ ทุกข์ๆ ทุกข์ๆ สุขๆ หม่นหมองครองเศร้า สุข สนุกสนาน หัวเราะร่าร่าตาริน หลงวนใน กลลغامของยศ ทรัพย์ อำนาจ เงินตรา ชื่อเสียง และอัตตาที่เป็นมายาภาพของชีวิต ความโลภหรือความอยากจึงเป็นหนามแทงใจทั้งทำให้มนุษย์เจ็บปวดและรู้สึกรู้สุมกับกิเลสที่ยั่วเย้าเร้าหลอก ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่หลุดพ้นจากความโลภ ตราบนั้น ชีวิตก็ยังคงต้องพะเนจรต่อไปในทะเลแห่งความทุกข์ ต่อเมื่อใดก็ตาม ที่มนุษย์เป็นไทจากความอยาก เมื่อนั้นชีวิตจึงจะขึ้นสู่ฝั่งและค้นพบความสุขแท้ที่ถาวร

การจัดการความโลภ การอยู่เหนือความอยากเป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริง ทั้งยังเป็น
สิ่งที่ไม่เหลือวิสัยของสามัญมนุษย์ วิธีการบริหารจัดการความโลภ/ความอยากที่กล่าว
มา เป็นสิ่งที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าได้ผลเป็นอย่างดีโดยมีพระอรหันตบุคคล และบุคคล
ธรรมดามากมายในโลกนี้ใช้ได้ผลสำเร็จมาแล้วในชีวิตจริง ใครก็ตามที่ปรารถนาจะมี
ชีวิตสดชื่นรื่นเริง เพราะไม่มีความอยากให้ต้องเต็มเต็มอีกต่อไป ก็ควรรนำหลักการที่
กล่าวมาทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนให้เห็นผลให้ได้ในชีวิตนี้

ความอยากเป็นสิ่งที่มียุ่จริง การเป็นอิสระจากความอยากก็เป็นสิ่งที่
เป็นไปได้จริง ใครเป็นคนจริง คนนั้นจะพบกับสุขแท้ที่เป็นไท มีชีวิตที่ปลอดภ้ย
จากตัณหาภ้ยอย่างยั่งยืนตลอดกาล

วิคคติจฺฉานํ นโม กโรม เส.
ผู้ที่ตัดความอยากเสียได้
ข้าพเจ้าขอน้อมไหว้จากใจจริง

ชีวประวัติ

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

.....

เกิดเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๖ ณ บ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในครอบครัวเกษตรกรที่พ่อแม่ประกอบอาชีพกสิกรรม จบชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนบ้านเกิด อายุ ๑๔ ปี บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดบ้านเกิด อายุ ๒๑ ปี อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดเดิม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเปรียญธรรม ๙ ประโยค จากสำนักวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

หลังสำเร็จการศึกษา อุทิศตนให้กับการทำงานเป็นอาจารย์พิเศษที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเขียน การเทศน์ การสอน จนเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีจากผลงานธรรมประยุกต์ในชุด “ธรรมะติดปีก” ปัจจุบันมีผลงานธรรมนิพนธ์ไม่น้อยกว่า ๑๒๐ เล่ม บางเล่มได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ บางเล่มได้รับการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์และละครเวที

พ.ศ.๒๕๕๐ ก่อตั้งสถาบันวิมุตตยาลัย อันเป็นสถาบันการศึกษาทางเลือก เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาสันติภาพโลก พ.ศ.๒๕๕๒ ก่อตั้งศูนย์วิจัยสันนาสากลไร่เจริญตะวันออก และก่อตั้งเว็บไซต์ www.dhammatoday.com เพื่อขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก

ปัจจุบันท่านสังกัด ณ วัดศรีดัดดาาราม และท่านัก ณ ศูนย์วิจัยสันนาสากลไร่เจริญตะวันออกตำบลห้วยสัก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เพื่อทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเขียนหนังสือและสอนพระพุทธศาสนาเชิงประยุกต์โดยบูรณาการศาสตร์ร่วมสมัย เข้ากับการฝึกเจริญสติตามแนวทางแห่งอานาปานสติกรรมฐานของพระพุทธองค์

ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน

(มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ ธรรมสมโภช ๗๕๐ ปี รัตนบุรี เชียงราย)

.....

ความเป็นมา

ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน เป็น “รมณียสถานเพื่อการเจริญสติ” ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๒ โดย**พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)** บนเนื้อที่ ๑๕๔ ไร่ ตั้งอยู่ ณ บ้านใหม่สันป่าเหียง ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ณ ศูนย์วิปัสสนาสากลแห่งนี้ มีการเปิดสอนวิปัสสนากรรมฐาน เดือนละ ๒ ครั้ง นอกจากนั้นยังเป็นสำนักงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงลึก/รุกทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติที่สนใจใฝ่รู้พระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทั้งที่มาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๕ เป็นวาระมหามงคลที่พระพุทธศาสนายุคาลเจริญพัฒนาสถาพรมาครบ ๒,๖๐๐ ปี และจังหวัดเชียงรายครบ ๗๕๐ ปี แห่งการสถาปนา พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย จึงได้ยกฐานะจากศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวันขึ้นเป็น **มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์** (สถาบันการศึกษาทางเลือกเพื่อการศึกษา วิจัย ภาวนา เพื่อสันติภาพโลก) ภายใต้ปรัชญา “เศรษฐศาสตร์มีธมฺมา การศึกษาเพื่อสันติภาพ” (Economics as if Mindfulness Mattered) มีวัตถุประสงค์เพื่อ “บูรณาการการฝึกเจริญสติเข้ากับทุกกิจกรรมของชีวิต” ทั้งนี้ ก็ด้วยมีความเชื่อมั่นว่า **“การเจริญสติหรือทางสายกลางคือทางหลัก ทางเลือก และทางรอด สำหรับมนุษยชาติในศตวรรษที่ ๒๑”** โดยท่านเรียกสถานที่แห่งนี้ในอีกสถานะหนึ่งว่า **“มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ คือ โอเอซิสทางจิตวิญญาณแห่งศตวรรษที่ ๒๑”** (*The Spiritual Oasis of the 21st Century*)

สาขาวิชาที่เปิดสอน

มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ เปิดหลักสูตรการเจริญสติโดยบูรณาการเข้ากับทุกกิจกรรมของชีวิตผ่าน ๔ สาขาวิชา คือ

- (๑) **วิชาการ** ได้แก่ พุทธศาสนานุกรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย
- (๒) **วิชาชีพ** ได้แก่ ศิลปะในการประกอบสัมมาอาชีพ
- (๓) **วิชาชีวิต** ได้แก่ สมดุลงานสมดุลชีวิต
- (๔) **วิชาจิตภาวนา** ได้แก่ การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน

รูปแบบการเรียนการสอน

การเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นการเรียนการสอนในรูปแบบคอร์สภาวนา (Insight Meditation) ระยะเวลาที่เน้นการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) คือ

- ๑ วัน สำหรับผู้นำและนักบริหาร
- ๓ วัน สำหรับนักธุรกิจและคนทำงานราชการ
- ๕ วัน สำหรับประชาชนทั่วไป
- ๗ วัน สำหรับชาวต่างชาติ
- ๙ วัน สำหรับพระภิกษุสามเณร

ธรรมวิจัย

มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยใช้พุทธศาสนานุกรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย (Modern Science) ผ่านการให้ทุนแก่นักศึกษา นักวิจัย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเน้นการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์สันติภาพโลกและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปริญญาจากมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็น “ห้องเรียนธรรมชาติ” ที่มีปณิธานธรรมมากมายให้เรียนรู้
ดังนี้

๑. พระพุทธวิชชามยมนี (หลวงพ่อแจ้งแก่ใจ)
๒. พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร
๓. ศิลปกรรม $๔ \times ๓ = ๑๒$
๔. ต้นไม้เทศน์ได้
๕. สติมายอดนักปราชญ์
๖. วานรสอนธรรม
๗. อีทัปปัจจยตาราม (สวนเซน)
๘. ศิลปกรรมอริยมรรคมีองค์ ๘
๙. โทธิพุทธษ์-โพธิญาณ
๑๐. ห้องสมุดโพธิปัญญา

“เศรษฐศาสตร์มีชัยมา การศึกษาเพื่อสันติภาพ”

คนจำนวนมากหลงผิดยึดติดอยู่ในโลกทัศน์ที่ว่า

“การบริโภคสินค้าและบริการ

เป็นเงื่อนไขให้เกิดความสุข

ยิ่งบริโภคมาก

ยิ่งสุขมาก”

โลกทัศน์แบบนี้ กลายมาเป็นค่านิยมบริโภค
ที่ริบเอาความสุขไปขึ้นต่อการเสพ การบริโภค
แล้วคนไม่น้อยก็หลงลืมไปเสียแทบสนิทว่า

การมีความสุขนั้น

ไม่จำเป็นต้องผูกติดกับการบริโภค

หรือการครอบครองวัตถุเสมอไป

หมวดธรรมะกับเศรษฐศาสตร์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์

Mahavijjalaya of Buddhist Economics

www.มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์.com